

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

к.п.н., доцент

Остапенко С. А.

« ____ » _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

зі спеціальності 035 «Філологія»

спеціалізації 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша
– англійська»

за освітньою програмою «Германська філологія (англійська, німецька). Переклад»

на тему: **«Виправданість застосування лексико-граматичних
трансформацій в українському перекладі роману Данієли Стіл “Дарунки”»**

Виконала здобувачка 2 курсу групи зФЛ-23М

вищої освіти

Леонова Ганна Олексіївна

_____ (підпис)

Керівник:

Завідувач кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових
дисциплін, к.пед.н., доц. Остапенко С.А.

_____ (підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Здобувачка вищої освіти _____

Кривий Ріг
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін
Форма здобуття вищої освіти заочна
Ступінь магістр
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська
Освітня програма Германська філологія (англійська, німецька). Переклад

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми
к.пед.н, доцент

_____ Остапенко С. А.
« ____ » _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Леонівій Ганні Олексіївні

1. Тема роботи «Виправданість застосування лексико-граматичних трансформацій в українському перекладі роману Данієли Стіл «Дарунки»»
Керівник роботи к.пед.н., доц. Остапенко С. А.
Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
від «23» травня 2024 року № 101-с
2. Строк подання студентом роботи: «02» грудня 2024 року
3. Вихідні дані до роботи: монографічна і періодична наукова література, словники, данні мережі Інтернет, роман Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами.
4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):
 - 1) дослідження специфіки перекладу художніх творів, поняття перекладацьких трансформацій;
 - 2) порівняльний аналіз роману Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами;

- 3) аналіз застосування лексико-граматичних трансформації в процесі перекладу роману «Дарунки» українською мовою;
- 4) доведення виправданості застосування лексико-граматичних трансформації в процесі перекладу роману «Дарунки» українською мовою;
- 5) рекомендації із дослідження застосування лексико-граматичних перекладацьких трансформацій як засобу досягнення адекватності перекладу та прагматики твору.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): –

6. Дата видачі завдання «02» вересня 2024 року

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Добір та аналіз літературних джерел, визначення об'єкту, предмету та завдань дослідження.	до 16.09.2024 р.	
2	Підготовка основної частини роботи	до 04.11.2024 р.	
3	Підготовка висновків та рекомендацій роботи	до 18.11.2024 р.	
4	Аналіз та інтерпретація отриманих результатів, оформлення роботи	до 25.11.2024 р.	
5	Надання виконаної та оформленої кваліфікаційної роботи на кафедрі відповідно до вимог STU 02.02-30-2023	до 02.12.2024 р.	

Здобувачка ВО _____ Г. О. Леонова

Керівник роботи _____ С. А. Остапенко

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

сторінок – 48 рисунків – 0 таблиць – 0 додатків – 0 використаних джерел – 61

Об'єкт дослідження: роман Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами.

Предмет дослідження: лексико-граматичні трансформації.

Мета дослідження: здійснити компаративний аналіз роману Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами, проаналізувати застосування лексико-граматичних перекладацьких трансформацій як засобу досягнення адекватності перекладу художнього твору, їх комплексності та виправданості.

Завдання дослідження: дослідити специфіку перекладу художніх творів, поняття перекладацьких трансформацій; здійснити порівняльний аналіз роману Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами; проаналізувати застосування лексико-граматичних трансформацій в процесі перекладу роману Данієли Стіл «Дарунки» українською мовою як засобу досягнення адекватності перекладу та прагматики твору, їх виправданості та комплексності.

Методи дослідження: описовий метод із використанням прийомів аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; трансформаційний, морфолого-синтаксичний, семантичний, контрастивний та компонентний аналіз; елементи словотвірного та стилістичного аналізу; функціональні особливості мовних одиниць, що підлягають дослідженню, визначаються за допомогою контекстуального аналізу.

Основні результати дослідження: досліджено специфіку перекладу художніх творів; інтерпретовано поняття адекватності перекладу, перекладацьких трансформацій; вивчено класифікації перекладацьких трансформацій, особливості та передумови застосування лексико-граматичних трансформацій; здійснено порівняльний аналіз роману Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами; проаналізовано застосування лексико-граматичних трансформацій в перекладі роману «Дарунки» Д. Петрушенко та їх виправданість; доведено необхідність комплексного застосування перекладацьких трансформацій як засобу досягнення точності та адекватності перекладу художнього твору.

Ключові слова: художній переклад, трансформація, лексико-граматичні трансформації, транспозиція, компенсація, антонімічний переклад, адаптивне транскодування, калькування, комплексність

ЗМІСТ

Вступ	6
Основна частина	8
Висновки та рекомендації	41
Список використаних джерел	44

ВСТУП

Переклад, безумовно, є творчим процесом. Це особливо відчувається під час аналізу художнього перекладу, адже, окрім володіння мовами оригіналу та перекладу, перекладач повинен мати певні літературні навички та володіти певним ступенем літературної майстерності.

Головною метою будь-якого художнього твору є створення образу, через який читач отримує певний естетичний вплив. Художня цінність перекладу літературних творів є ще однією важливою характеристикою цього процесу.

У перекладознавстві зазначається, що об'єктом перекладу виступає конкретний твір, на основі якого формується новий текст іншою мовою (цільовий текст). Для досягнення «адекватності перекладу» перекладачеві потрібно здійснити безліч якісних міжмовних змін – так званих перекладацьких трансформацій – щоб текст перекладу передавав всю інформацію, закладену в оригіналі.

Вагомий доробок з питань художнього перекладу належить таким науковцям, як Ю. Бегма [1], О. Герасименко [34], В. Гумений [10], Т. Жужгіна-Аллахвердян [38], І. Корунець [24], С. Максимов та Т. Радченко [31], В. Миклащук [233], С. Ревуцька [34], О. Скляренко [59], Г. Удовіченко [38], С. Landers [53], М. Rose [57] та інші.

Інтерес лінгвістів до проблеми перекладацьких трансформацій та їх детальне вивчення стало вже традиційним елементом теорії та практики перекладу. Так, Г. Висоцька [3], В. Горда та В. Пушик [6], А. Гудманян [9], Л. Дмитрук [52], Т. Журавель та Н. Хайдарі [13], А. Задорожна [14], Д. Каліщук [19], В. Карабан [20], Н. Коломієць та М. Маковська [22], О. Кондратьєва [23], А. Красуля та В. Миклащук [25], А. Кузьменко та Н. Романишин [26], В. Лобода [30], Л. Науменко та А. Гордєєва [35], С. Остапенко [38; 39; 40; 52; 54; 48], О. Приймачок [41; 56], А. Руда [43], Н. Проценко [34], О. Романюк [50], О. Селіванова [44], І. Сіняговська [46], Ю. Турчин та Н. Гриців [61], З. Чепурна [48], М. Шемуда [49] та багато інших дослідників присвятили свої наукові праці вивченню теоретичних і практичних аспектів перекладацьких трансформацій.

Застосування окремих перекладацьких трансформацій розкрито у наукових працях С. Березовіченко [2], О. Гаврилової [4], О. Голуб [5], Н. Гордієнко та А. Михайленко [7], Н. Євтушенко [11], С. Єрмоєнко [12], Н. Іваницької [16; 17; 18], Н. Колесниченко [21], К. Кузьміної [27], В. Лобанової [29], С. Маслової [32], К. Недбайло [36] С. Остапенко [55], М. Резанової [42], О. Сергєєвої [45], М. Ясногурської [50], М. Shibatani [58].

Творчість Данієли Стіл залишається малодослідженою в українській науці. Проте, мовознавці Г. Цапро та О. Чорна розглянули роман «Друзі назавжди» в літературознавчому аспекті, а Е. Мінцис досліджує структурні, жанрові та стилістичні особливості прозових творів Д. Стіл. Наукові внески І. Афоніної, Т. Цепенюк, Ю. Головацької та Т. Випринюк охоплюють окремі аспекти перекладу романів «Дар» та «Диво». Роман «Чари», а саме застосування перекладацьких трансформацій в процесі його перекладу українською мовою, став об'єктом наукової розвідки О. Крицького. Роман «Дарунки» досі не

привертав уваги українських лінгвістів загалом та в перекладознавчому аспекті зокрема.

Таким чином, проблема використання перекладацьких трансформацій, їх комплексність та виправданість, зокрема в процесі перекладу роману «Дарунки», залишається важливою, оскільки трансформації на будь-якому рівні є невід'ємною складовою перекладацької практики. У будь-якому якісно виконаному художньому перекладі присутні різні види трансформацій, що застосовуються для підвищення ефективності перекладацької роботи.

Мета дослідження: здійснити компаративний аналіз роману Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами, проаналізувати застосування лексико-граматичних перекладацьких трансформацій як засобу досягнення адекватності перекладу художнього твору, їх комплексності та виправданості.

Досягнення зазначеної мети реалізовується завдяки вирішенню наступних завдань:

- дослідити специфіку перекладу художніх творів, поняття перекладацьких трансформацій;
- здійснити порівняльний аналіз роману Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами;
- проаналізувати застосування лексико-граматичних трансформацій в процесі перекладу роману Данієли Стіл «Дарунки» українською мовою як засобу досягнення адекватності перекладу та прагматики твору, їх виправданості та комплексності.

Об'єкт дослідження: роман Данієли Стіл «Дарунки» англійською та українською мовами.

Предмет дослідження: лексико-граматичні трансформації.

Методи дослідження: описовий метод із використанням прийомів аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; трансформаційний, морфолого-синтаксичний, семантичний, контрастивний та компонентний аналіз; елементи словотворного та стилістичного аналізу; функціональні особливості мовних одиниць, що підлягають дослідженню, визначаються за допомогою контекстуального аналізу.

Теоретична значущість цієї роботи полягає в комплексному аналізі лексико-граматичних трансформацій, виявленні їхньої ролі та виправданості в процесі досягнення точності перекладу.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час підготовки лекційного матеріалу та завдань до практичних занять з теорії та практики перекладу, контрастивної типології; ілюстрації теоретичного матеріалу на заняттях з перекладознавчих дисциплін.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, основної частини, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел (61 найменування). Загальний обсяг роботи становить 48 аркушів.

Апробація. Практичні результати роботи викладено на 79 студентській науково-технічній конференції «Тиждень студентської науки – 2024» (Дніпро, 8–12 квітня 2024 року) – тези «Прийом антонімічного перекладу в процесі перекладу художнього тексту».

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Переклад – це засіб передачі інформації, думки, засіб обміну культурною спадщиною.

Традиційно перекладом називали або текст, що створює перекладач, або сам процес створення такого тексту. Як і будь-який текст, текст перекладу – це зафіксований результат мовленнєвого акту, а процес його створення є процесом мовлення [1].

Переклад художньої літератури відіграє важливу роль у культурному житті суспільства. Завдяки якісному художньому перекладу, безліч людей, які не володіють іноземними мовами, отримують можливість повною мірою насолодитися художніми творами видатних зарубіжних письменників.

Основна мета будь-якого твору художнього типу полягає у створенні художнього образу, за допомогою якого читач отримує певний естетичний ефект.

Слід вказати на відмінності між поняттями художній переклад і переклад художньої літератури. У першому випадку слово *художній* – це якісне визначення цього виду діяльності, у той час як у другому – це характер самих текстів, що перекладаються, але не обов'язково характер самого перекладу є його відмітною особливістю.

Під час художнього перекладу перекладач створює не стільки еквівалент оригіналу, скільки його подобу, особливий вид тексту, зумовлений його особистим світоглядом. Саме присутність особистості перекладача в перекладеному тексті надає цьому тексту творчого характеру, тобто робить його художнім перекладом [28]. Таким чином, відмінною рисою художніх перекладів є те, що вони передають не тільки зміст оригінального тексту, а й особливості його сприйняття самим перекладачем. З цієї причини якісний переклад художнього тексту є дуже складним завданням для перекладача.

Основними ключовими аспектами художнього перекладу є:

1. *Збереження художньої цінності*: перекладач має донести не тільки зміст, але й емоційне наповнення, атмосферу та ритм тексту. Це може включати використання аналогій, метафор та інших стилістичних засобів.

2. *Культурний контекст*: художні тексти рясніють культурними посиланнями, історичними моментами та нюансами, які можуть бути незрозумілими читачеві іншої культури. Перекладач повинен адаптувати ці елементи, щоб зберегти їхній сенс та вплив.

3. *Творчий підхід до тексту*: на відміну від технічного чи наукового перекладу, художній переклад допускає креативність та інтерпретацію. Перекладач може змінювати структуру речень, знаходити відповідні вирази або навіть створювати нові терміни.

4. *Стилістична узгодженість*: важливо зберегти єдність стилю всього твору. Якщо автор використовує певні прийоми, перекладач повинен бути уважним, щоб не порушити цей стиль під час перекладу.

5. *Особисті якості перекладача*: художній переклад вимагає від перекладача не лише мовної майстерності, а й чутливості, інтуїції та іноді

особистого досвіду. Емоційний зв'язок із текстом сприяє передачі його глибоких змістів.

6. *Робота з поезією та прозою*: у поезії особливу увагу приділяють ритму та структурі рядків. Перекладач може зіштовхнутися з необхідністю знаходити рими або зберігати певні метричні вимоги, що часто потребує суттєвих змін у змісті.

7. *Цільова аудиторія*: перекладач повинен враховувати, для кого призначений текст. Це впливає на вибір слів і стилістичні рішення, щоб адаптувати твір до смаків та очікувань читачів.

Як відомо, мета будь-якого перекладу полягає в найближчому ознайомленні реципієнта, який не знає мови оригіналу, з цим текстом. У зв'язку з цим у перекладацькій науці існують поняття *еквівалентність* та *адекватність*. Підстави та закономірності, згідно з якими текст перекладу є еквівалентним вихідному тексту, є предметом теорії перекладу. Але про абсолютну еквівалентність говорити неможливо (через відмінності специфічних значень сем; семи по-різному поєднуються в різних мовах) – її можна зробити якомога повнішою або знизити кількість втрат під час трансформації до мінімуму.

Однак цей факт не може бути перешкодою в передачі реалій з однієї мови на іншу. Цьому може слугувати наступна низка доводів:

- у мовних системах міститься більше збігів, аніж відмінностей;
- перекладач працює з вищими мовними одиницями – з текстами, а не з окремими словосполученнями та лексемами; також він бере до уваги простір тексту, тобто його контекстуальне оточення.

У різних мовах одні й ті самі поняття можуть бути виражені різними засобами (міжмовні трансформації). Оцінюючи правильність перекладу, ми використовуємо термін «адекватність». На думку З. Роганової, адекватним називається переклад, що «точно передає зміст і форму оригіналу в їхньому нерозривному зв'язку, відтворює як смислову сторону, так і стилістичну своєрідність оригіналу» [46].

Адекватність перекладу художнього тексту – це баланс між точністю та креативністю. Хороший перекладач – це не просто посередник між мовами, а інтерпретатор, який здатний передати дух і унікальність оригіналу. Зрештою, адекватність перекладу визначається тим, наскільки успішно він може донести до читача ту саму глибину і багатство, які були закладені автором у його твір.

Правильність перекладу не забезпечується дотриманням формальної точності та механічним копіюванням, а досягається в більшості випадків відмовою від відтворення форми оригіналу.

Проблеми перекладу літератури, прийоми і трансформації, використовувані в процесі, завжди викликають інтерес у перекладознавстві.

Для досягнення адекватності під час перекладу з однієї мови на іншу перекладач застосовує мовні засоби іншої мови, відповідні прийоми та методи.

Для досягнення точного перекладу текстів важливо використовувати різноманітні перекладацькі перетворення – трансформації, які сприяють відтворенню комунікативних функцій лише на рівні цілого тексту.

У рамках опису процесу перекладу перекладацькі трансформації розглядаються не в статичному плані як засіб аналізу відносин між одиницями вихідної мови та їхніми словниковими відповідниками, а в плані динамічному як способи перекладу, які може використовувати перекладач під час перекладу різних оригіналів у тих випадках, коли словникова відповідність відсутня або не може бути використана за умовами контексту.

Використання перекладацьких трансформацій, насамперед, диктується передачею вихідного змісту, вираженням думки оригіналу. Перекладач жодним чином не повинен прагнути зберегти оригінал.

Трансформації потрібні, щоб дотриматися «правильності» мовних норм, щоб мова перекладача сприймалася як «грамотна мова».

Н. Євтушенко визначає перекладацьку трансформацію як «відношенням між вихідними та кінцевими мовними виразами, функціонально-структурною заміною в процесі перекладу однієї форми вираження іншою зі збереженням змісту» [11].

Д. Каліщук у своїх дослідженнях трактує «перекладацьку деформацію як комплексне явище художнього перекладу, яке охоплює якісні та кількісні відхилення на всіх рівнях текстової організації (мікро- і макростилістичний рівні) та відображає об'єктивний та суб'єктивний аспекти» [19].

А. Красуля в своїх наукових розвідках зазначає, що «перекладацька трансформація – це буденності перекладача, це таке нагальне питання, з яким він постійно має справу» і розкриває поняття трансформації, як «прийом логічного мислення, який ґрунтується на рівнозначному смислового перетворенні вихідної мовної конструкції за умови відмінності від словникової форми, але при збереженні її функціонального впливу» [25].

Згідно з визначенням у «Словнику української мови», трансформація – це «зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей» [54].

Як зазначає іноземний онлайн-словник Your Dictionary, у лінгвістичному контексті трансформація – це «процес зміни, що здійснюється шляхом застосування певних синтаксичних правил для перетворення абстрактної основної структури в поверхневу структуру» [54]. Це означає, що трансформація включає зміну структурної організації тексту, ґрунтуючись на базових синтаксичних правилах конкретної мови. Такі правила формуються внаслідок подібних властивостей слів, наприклад, їх сполучуваності з іншими словами у реченні або семантичні характеристики, і реалізуються в адекватно побудованому реченні.

За О. Селівановою, перекладацька трансформація – це «перетворення, модифікація форми або змісту, щоб зберегти відповідність комунікативного впливу оригіналу та перекладного тексту» [44].

В. Миклащук стверджує, що «однозначного правильного визначення цього явища досі не існує», адже кожен лінгвіст акцентує увагу на своїх аспектах трансформації та має свою точку зору» [33].

І. Корунець вважає, що перекладацька трансформація є одним з основних понять, яке «описує процес перекладу, що передбачає міжмовні трансформації, реконструкцію елементів вихідного тексту, а також операцію "повторного вираження" змісту чи перефразування для досягнення перекладного відповідника» [24].

Попри те, що тлумачення поняття трансформації серед лінгвістів залишається неоднозначним, загалом перекладацька трансформація визначається як метод переходу від одиниць оригіналу до одиниць перекладу.

Для досягнення адекватності перекладач використовує трансформації, щоб максимально повно передати всю інформацію вихідного тексту, дотримуючись норм мови перекладу. Ще один фактор, що спонукає до трансформацій у процесі перекладу, полягає в необхідності передати природність мови, щоб мова перекладача відповідала мовленнєвим звичкам носія мови.

На думку Д. Каліщук саме «структурні та системні відмінності мов оригіналу та перекладу, мовних картин світу автора і перекладача змушують перекладачів вдаватися до різноманітних перекладацьких перетворень, які подекуди сприяють адекватному відтворенню художньо-образного світу, створеного автором, тобто, в таких випадках можемо говорити про адекватний переклад, що викликає у іншомовного отримувача реакцію, яка відповідає комунікативній установці відправника» [19].

У перекладознавстві представлено багато класифікацій типів перекладацьких трансформацій. Л. Науменко та А. Гордєєва розділяють їх на три основні групи: лексико-семантичні (вибір варіантного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, пермутація, транспозиція, компресія, декомпресія, конкретизація значення, генералізація значення), граматичні (компенсація, зміна порядку слів, поділ, інтеграція) та стилістичні (експресивація, логізація, модернізація, архаїзація) [35].

Досить цікаву класифікацію пропонує З. Чепурна: 1) еквівалент; 2) аналог; 3) описовий переклад; 4) калькування; 5) антонімічний переклад; 6) комбінований переклад; 7) okazіональні, ситуативні еквіваленти; 8) уточнювальний переклад; 9) прийом компенсації [48].

Н. Коломієць поділяє перекладацькі трансформації на такі типи:

1) лексичні (змінюють слово на лексичному рівні мовлення: транскрипція, транслітерація, модуляція, генералізація (узагальнення), конкретизація (уточнення) та калькування);

2) граматичні (змінюють граматичну структуру слова: дослівний переклад або уподібнення, членування або об'єднання речень та граматичні заміни);

3) лексико-граматичні (характеризують ті трансформації, що відбуваються у комплексі – на лексичному та граматичному рівнях: компенсація, описовий переклад (експлікування) й антонімічний переклад;

4) технічні засоби (спрямовані на кращу передачу сенсу оригіналу: опущення (еліпсис), перестановка та додавання) [22].

О. Горда розглядає такі види трансформацій: 1) лексичні; 2) граматичні; 3) комплексні. До лексичних трансформацій науковиця відносить транслітерацію, перекладацьке транскрибування, калькування, деякі лексико-семантичні заміни (модуляцію, конкретизацію та генералізацію); до граматичних – дослівний переклад (або синтаксичне уподібнення), граматичні заміни (заміни членів речення, форм слова, частин мови) та членування речення; до комплексних

трансформацій дослідниця відносить експлікацію (описовий переклад), антонімічний переклад і компенсацію. [6]

А. Руда також окремо виділяє лексико-граматичні трансформації: антонімічний переклад, описовий переклад та метод компенсації. На думку науковиці зазвичай до них включають додавання, вилучення або опущення (еліпсис), повне перетворення, розширення значення, переміщення або транспозицію, метонімічний переклад, компенсацію, описовий переклад (експлікування) й антонімічний переклад [43].

Трансформації, за визначенням А. Красулі, можуть розподілятися на «комплексні лексико-граматичні, де перетворення мають справу одночасно як із лексичними, так і з граматичними одиницями вихідного тексту, та на міжрівневі, де відбувається повноправний перехід від лексичних до граматичних одиниць мови і навпаки» [35].

Застосування перекладацьких трансформацій базується на тому, щоб текст перекладу з максимально можливою повнотою при суворому дотриманні норм передавав усю інформацію, закладену в початковому тексті.

Існує багато причин для використання лексико-граматичних трансформацій.

По-перше, у значенні слів в інших мовах закладені різні позначення одного й того ж явища, ідеї відображення світу, різні характеристики мови, носії мовлення, що, звичайно, створює труднощі для перекладачів.

Наприклад, назви предметів в англійській мові часто апелюють до матеріалів, з яких він виготовлений, а в українському перекладі це відобразити неможливо. Таких випадків безліч, і вони потребують лексико-граматичних трансформацій.

По-друге, існує різниця в семантиці слів двох мов. Є абсолютно ідентичні слова в мові оригіналу та мові перекладу, до них легко підібрати еквівалент.

Проте велика частина слів потребує пошуку відповідника у мові перекладу. Це може стосуватись не лише алюзій та реалій іншої культури, а й будь-яких власних назв та навіть імен на позначення предметів побуту. Різниця в семантичній будові слова відображає одну з найголовніших причин потреби використання лексико-граматичних трансформацій [16, с. 12].

По-третє, розбіжності в сумісності двох лексичних одиниць або граматичних структур зумовлюють використання трансформацій. Кожна мова має притаманні їй стандарти сумісності слів. Можна створити безліч нових словосполучень та зрозумілих для носіїв поєднань лексичних одиниць, при цьому не порушуючи норми мовлення. Так, новоутворені словосполучення, абсолютно природні для однієї мови, часто неможливо просто дослівно перекласти іншою. Тому, будь-якому якісному перекладу притаманна можливість трансформування сумісних одиниць однієї мови для збереження когезії та когерентності тексту в мові перекладу.

Таким чином, «перекладацька трансформація» характеризує відносини між двома мовними або мовленнєвими одиницями, одна з яких є вихідною, а інша створюється на основі першої. Актуальність використання перекладацьких трансформацій у сучасному курсі перекладу є досить високою, адже вони

підвищують якість перекладу та відповідно рівень сприйняття читачем перекладеного тексту.

Проаналізуємо вживання лексико-граматичних трансформацій в процесі перекладу роману Данієли Стіл «Дарунки» [60] українською мовою, виконаного Д. Петрушенко [47].

Найбільш вживаною трансформацією цього виду була **транспозиція**.

Транспозиція частин мови є одним з видів лексико-граматичних трансформацій, які застосовуються у перекладі через різницю у мовних і комунікативних аспектах англійської та української мов. Вона передбачає зміну слова одного лексико-граматичного класу чи категорії іншим під час процесу перекладу, що сприяє досягненню адекватності [39].

С. Остапенко зазначає, що потреба в транспозиції при перекладі з англійської на українську зумовлена, насамперед, специфікою систем обох мов, яка обумовлюється кількома факторами: у українській мові можуть бути відсутні деякі граматичні категорії, притаманні англійській; зміст лінгвістичних категорій, що представлені в обох мовах, часто не повністю збігається; правила комбінації мовних одиниць у цих мовах часто відрізняються; також існують суттєві варіації у синтаксичних структурах. Отже, транспозиція стає необхідною через структурні відмінності між мовами [39].

Використання транспозиції призводить до зміни лексико-граматичного класу і категоріального статусу слова, а також його структурно-семантичних характеристик. Наприклад, коли іменник перетворюється на дієслово, він втрачає ознаку предметності та набуває значення дії чи процесу, супроводжуючись зміною відповідних граматичних категорій, притаманних дієсловам, а також змінюються і його синтаксичні функції. [36]

К. Недбайло розрізняє **повну** та **часткову** транспозицію. У випадку повної транспозиції в перекладі слово з оригінального речення замінюється словом іншої частини мови. Часткова транспозиція, в свою чергу, стосується змін всередині однієї частини мови. При частковій транспозиції відбувається заміна граматичних форм, які належать окремим граматичним категоріям, зокрема роду, числа, часу, а також може змінюватись синтаксична роль слова без зміни його частини мови. [36]

К. Недбайло також зазначає специфіку переходу залежно від того, до якого класу чи функції переходить слово: субстантивіація (перехід до класу іменників), ад'єктивіація (перехід до класу прикметників), вербалізація (перехід до класу дієслів), адвербіалізація (перехід до класу прислівників) і прономіналізація (перехід до займенників). [36]

У процесі роботи над перекладом роману «Дарунки», зробленого Д. Петрушенко українською мовою, нами було вилучено всі різновиди транспозиції:

- **ад'єктивіацію** (переклад прикметником) – *government agencies* – **державних установ**, *July day* – **липневий день**, *support system* – **системна підтримка**, *dinner table* – **обідній стіл**, *stress of the morning* – **ранкове напруження**, *the family curse* – **родинним прокляттям**, *father's estate* –

батьківське майно, father's conclusion – батьків присуд, tomorrow night – завтрішнього вечора, an obligation – зобов'язаною, office hours – робочого часу, to spare – зайві, a cheater – зрадливого, someone's office – чий небудь кабінет, looked exactly like – був точнісінькою копією, violet eyes – фіалкові очі, age difference – вікова різниця, house in Paris – паризькому будинку, with no money – бідній, funeral home – похоронне бюро, voice mail – голосову пошту, parents' home – батьківським домом, magically – дивовижним чином, in common – спільного, many failings – чиселні провини, onebedroom apartment – двокімнатної квартири, phone calls – телефонні розмови, totally self-centered – довершеним егоцентриком, garbage bags – сміттєві пакети, bank account – банківський рахунок, too attached – надмірної прив'язаності, apartment in Brooklyn – бруклінській квартирі, as an actress in Hollywood – голівудської акторки [60; 47].

Як доводять наведені приклади, найчастіше ад'єктивація застосовується при перекладі іменника у присвійному відмінку, а також іменникових сполучень та іменників з прийменниками, що відповідає узусу української мови.

- **вербалізацію** (переклад дієсловом) – *was jealous – заздрив, how upset – як засмучувався, would be very rich – розбагатіють, as an adult – подорослішавши, were unlucky – не щастить, supportive – підтримувати, was a shock – шокувала, was familiar – впізнала, had been very ill – сильно хворів, unoccupied – ніхто не мешкав, bitter – докоряла, was sick – занедужав, different – різнилися, in common – поєднувало, said with a sigh – зітхнув, had no regrets about his life – не шкодує про те, як жив, disapproval – засуджувала, angry at the mistakes – сердячись за помилки [60; 47].*

- **адвербалізацію** (переклад прислівником) – *fun – весело, reasonable – розумно, crowded – тісно, nasty – огидно, not surprised – не дивно, frequent – частенько, occasional – періодично, far more rigid – жорсткіше, at this point – наразі, strange – дивно, at night – вночі, it was still comforting – усе таки легше було, inevitable – неминуче, sad – сумно, inadequate – погано, just surprised – просто дивно, how crazy – як шалено, inconvenient – незручно, feel strange – дивно почувалася, real – по-справжньому, the last time – востаннє, impossible – неможливо, she was sad – їй сумно, in one form or another – так чи так, seemed – нібито, had full responsibility – сповна відповідала, desperate – відчайдушно, and in the end – і врешті-решт, for very long – подовгу, hated – нестерпно, wrong – погано, all the time – постійно [60; 47].*

Як свідчать приклади, частіше за все прикметники та іменники з прийменниками, які вживаються у функції обставини, перекладаються із застосуванням адвербалізації, адже в українській мові найчастіше прислівники виконують в реченні функцію обставини [33].

- **прономіналізацію** (переклад займенником) частіше за все можна спостерігати при відтворенні іменників задля запобігання тавтології та вилучення надмірної інформації:

father's death – його смерть, Joy was due at the apartment at seven – очікувалося, що Джой буде в неї о сьомій, Joy was as organized – вона так само організована [60; 47].

- **номіналізацію** (переклад іменником).

Н. Іваницька зазначає, що «дієслівність загалом є характерною рисою англійського мовлення. А оскільки українська мова є більш номінативною, ніж англійська, то нерідко у перекладі дієслова переходять в розряд іменників» [19]. Науковиця виділяє декілька типів номіналізації, які можна продемонструвати прикладами з роману «Дарунки»:

1) міжмовна трансформація номіналізації за типом «особове/допоміжне дієслово → іменник/прикметник»

*Once they were **isolated** in tiny government-owned efficiency apartments ...* [60]
– *Опинившись в ізоляції крихітних державних однокімнатних квартир...* [47]

*when she **visited** him* [60] – *під час відвідувань* [47]

*she could even call her florist in the morning before she **flew** home* [60] – *може навіть зателефонувати своєму флористові вранці перед вильотом* додому [47]

*he had been eight years old when Paul and Véronique **married*** [60] – *на момент одруження Пола з Веронікою йому було вісім років* [47]

*Véronique always **explained** his bad behavior* [60] – *Вероніка завжди знаходила виправдання його кепській поведінці* [47]

2) міжмовна трансформація номіналізації, що ґрунтується на вилученні англійських дієслів-зв'язок

*Sometimes she felt as though she had been switched at birth and **wasn't even related** to them.* [60] – *Іноді Джой почувалася так, наче її підмінили за народження й вона їм навіть не родичка.* [47]

*It had been since they **were born*** [60] – *Це тривало ще від їхнього народження* [47]

3) міжмовна трансформація номіналізації, спрямована на вилучення дієслівних форм у мові перекладі

*which kept her from **getting too attached** to any man* [60] – *утримував її від надмірної прив'язаності до будь якого чоловіка* [47]

*Unlike Timmie, who had been alone by choice now for two years, she was angry at the **mistakes she'd made**.* [60] – *На відміну від Тіммі, яка вже два роки за власним вибором залишалася самотньою, сердячись на себе за колишні помилки.* [47]

*He never wanted to believe that his sisters lived on **what they earned**.* [60] – *Він ніяк не хотів вірити, що його сестри живуть на власний заробіток.* [47]

*They would be very rich women **once she died*** [60] – *Після її смерті вони розбагатіють* [47]

*He had been good **to talk to*** [60] – *Він був чудовим співрозмовником* [47]

4) міжмовна трансформація «неособова форма дієслова → іменник»

Найбільшу частку складають приклади перекладу герундія іменником:

helping the homeless – *допомога безхатченкам*, *finding housing* for her clients – *пошук житла для клієнтів*, *she hated doing it* – *ненавиділа ці відвідини*, *baking was her passion* – *випічка* – *її пристрасть*, *had responsibility for them growing up* – *відповідала за їхнє виховання*, *after six months of singing with bands* – *після півроку співів з ансамблями*, *her being his favorite* – *визнання її улюбленицею*, *hated Joy working as a waitress* – *ненавиділа її роботу офіціанткою*, *for stealing* – *за крадіжки*, *for cheating* – *за шахрайство* [60; 47].

Іменником також було перекладено **інфінітив**:

she was in a rush to see the people waiting for her [60] – **на зустріч** із нею чекали ще люди [47]

it was still comforting to know [60] – **усе таки легше** було від усвідомлення [47]

It satisfied all her needs to nurture people [60] – **Годування** людей задовольняло всі її потреби [47]

her mother had lent her the money to start it [60] – **мати позичила** їй гроші **на відкриття** закладу [47]

Наведемо приклади перекладу **дієприкметника** іменником:

And she had spent all the years since trying to do something about it. [60] – ... і відтоді кожен її рік минав у **намаганні** бодай чимось зарадити. [47]

The one thing she had always known growing up ... [60] – Єдине, що вона завжди знала з дитинства ... [47]

Наступні приклади переходу інших частин мови до розряду іменників також свідчать про застосування номіналізації:

she – **Тіммі**, *she* – **дівчина**, *ineffective* – **неспроможність**, *unfaithful* – **невірність**, *favorite* – **улюбленицею**, *beautiful* – **красуня**, *bad* – **негідника**, *in her opinion* – **на думку Тіммі**, *they* – **подружжя**, *she picked it up* – **вона підняла слухавку**, *French mother* – **матері французьенці**, *handsome* – **красень**, *it (apartment)* – **житло**, *they* – **батьки**, *early* – **на початку**, *fully* – **до кінця**, *a good one* – **гарного хлопця**, *kind* – **доброта**, *deeply* – **глибини душі**, *unlike* – **на відміну від**, *totally self-centered* – **довершеним егоцентризмом**, *more compassionate* – **з більшим співчуттям** [60; 47].

Д. Петрушенко в своєму перекладі доволі часто вдавалася до **часткової транспозиції**. Так, в наступних прикладах

1) пасивний стан дієслова був відтворений активним:

as witnessed by her job – **про що свідчила** її робота; *he had to be informed of* – **треба було сповістити** його [60; 47];

2) активний стан дієслова був відтворений пасивним:

you could never quite catch up to him – його завжди було не наздогнати; *when it suited him* – коли було зручно йому; *they were shutting the facility down* – лікувальний заклад зачиняли; *she opened it* – вона відчинилася; *it all took time* – на все був потрібен час [60; 47];

3) для перекладу неособових форм дієслова застосовувались особові форми:

she sat there silently, watching him – вона мовчки сиділа поряд і спостерігала за ним; *to see the people waiting for her* – на зустріч із нею чекали ще люди; *to become friends* – **залишились** друзями; *to maintain a bond* – **встановився** зв'язок; *there were two people sitting in the waiting room* – у кімнаті очікування сиділи двоє людей; *peering into an oven* – коли **зазирала** в духовку; *servicing a mug of steaming coffee* – **подавала** куваль гарячої кави; *pouring a cup of hot chocolate* – **наливала** чашку гарячого шоколаду; *by saying that* – **мовляв** що; *disappointed at Juliette's abandoning her career in art* – розчарована, що Джулієтт **облишила** кар'єру в галузі мистецтва [60; 47];

4) для перекладу особових форм дієслова застосовувались неособові форми:
when she finished – **закінчивши** їх; *from recipes she had found in France* – за рецептами, **вивченими** у Франції; *after she hung up* – **закінчивши** розмову; *when she worked* – працюючи; *as soon as he told her* – щойно **почувши**; *years she had spent on it* – і **витрачені** на це роки; *every penny Véronique had lent him* – усі гроші, **позичені** Веронікою; *as she wiped her eyes* – **протираючи** очі; *when she divorced him* – **розлучаючись** з ним; *she asked Timmie* – **спитавши** в Тіммі [60; 47];

5) для перекладу однієї неособової форми дієслова застосовувалась інша:
a forgiving person – людина, схильна **пробачати** (Participle I → Infinitive); *with one leg tucked under her* – **підібгавши** під себе ногу (Participle II → Participle I); *couldn't help wondering* – не могла **не спитати** в себе (Gerund → Infinitive); *to try to help him* – **намагаючись** допомогти йому (Infinitive → Participle I); *stopped giving him money* – **припинила давати** йому гроші (Gerund → Infinitive); *finished serving* – **закінчила обслуговувати** (Gerund → Infinitive); *to test the recipes* – **експериментуючи** з новими рецептами (Infinitive → Participle I); *was surprised to hear* – був здивований, **почувши** (Infinitive → Participle I); *loved spending time with them* – любила **проводити** з ними час (Gerund → Infinitive) [60; 47];

6) відбулась заміна однієї часової форми дієслова іншою в перекладі:
they could turn things around – все **обернеться** на краще; *Timmie said* – Тіммі **каже**; *who arrived at six* – які **завітають** о шостій [60; 47];

7) застосовано заміну числа іменників:
risks – загроза, *reasons* – причина, *looks* – зовнішність, *their lives* – їхнього життя, *discussion* – дискусій, *for fun* – для розваг, *a stranger* – незнайомців, *the men* – чоловікові, *handsome men* – красунчика, *thought* – міркування [60; 47];

8) спостерігається заміна ступенів порівняння прикметників та прислівників:

hard – найтяжча, *happier* – щасливою, *the youngest sister* – молодшій сестрі, *she was harder to reach* – з нею було **найважче** зв'язатися [60; 47].

В наступному реченні

She used to have the hardest time facing him in that condition. [60] – Їй було **важко бачити** його в такому стані. [47]

спостерігаємо декілька транспозицій: повну (адвербалізація – прикметник *the hardest* відтворено прислівником *важко*) і дві часткові (дієприкметник *facing* відтворений інфінітивом *бачити* та найвищий ступінь порівняння передано позитивним).

Наступний приклад:

with the effort being made by the other person [60] – і зусилля завжди **докладав** хтось інший [47]

При перекладі даної фрази було застосовано дві часткові транспозиції – дієприкметник пасивного стану відтворено особовою формою дієслова активного стану.

Все це говорить про комплексність застосування різних видів перекладацьких трансформацій задля досягнення найбільшої точності й адекватності перекладу.

Наступною лексико-граматичною трансформацією, застосування якої можна спостерігати в процесі українського перекладу роману «Дарунки» Д. Петрушенка, є **антонімічний переклад**.

Під цією назвою в перекладацькій літературі відома поширена «комплексна лексико-граматична заміна, сутність якої полягає в трансформації позитивної конструкції в негативну чи навпаки, негативної в стверджувальну, що супроводжується заміною одного з слів перекладного речення вихідної мови на її антонім в цільовій мові». [45]

На думку О. Сергєєвої [45], М. Ясногурської [50], О. Голуб [5] причини, що викликають необхідність антонімічного перекладу, різні: наприклад, він може бути обумовлений асиметрією лексико-семантичних систем, що виявляється в тому, що будь-яке поняття не має засобів вираження в мові перекладу; вибір антонімічної форми може бути продиктований узусом, тобто звичним вживанням в мові тих чи інших форм.

Г. Висоцька пояснює необхідність використання антонімічного перекладу тим, що «прямий переклад неможливий, оскільки ігнорування мовних відмінностей (на різних рівнях) може призвести до порушення норм мови перекладу» [3].

Л. Науменко розрізняє три види антонімічного перекладу: позитивацію, негативацію, анігіляцію [35, с. 15].

Частіше за все в перекладі роману застосовується **негативація** – «спосіб перекладу лексичної одиниці без формально вираженої семи заперечення в мові оригіналу словом / словосполученням з одним із таких заперечень в мові перекладу» [35, с. 15].

Так, у словосполученні *while she waited her turn* [60] – **поки не підійшла її черга** [47] слово *waited* тексту оригіналу без явно вираженої семи заперечення було перекладено **не підійшла** із явно вираженою семою заперечення **не**, що є характерною ознакою негативації.

Розглянемо наступний приклад:

It was easy to see that she was afraid to get hurt. [60] – **Неважко** було помітити, що вона боїться, як би їй не завдали болю. [47]

В наведеному реченні прикметник *easy* (без семи заперечення) був відтворений в перекладі прислівником *неважко* (з негативним префіксом *не*).

В словосполученнях *eligible* – **небезнадійних**, *bad news* – **невтішні новини**, *caring* – **небайдужою**, *rarely* – **нечасто**, *losers* – **невдах**, *wrong men* – **негідних чоловіків**, *hated* – **ненавиділа**, *was upset* – **непокоїло**, *always* – **незмінно**, *a stranger* – **незнайомців**, *bad* – **недобрі**, *unique* – **неповторний**, *low-cost* – **недорогий**, *rarely* – **нечасто** [60; 47] негативація також представлена префіксом **не**.

В словах *free* – **безкоштовних**, *long* – **безмежно далеко**, *walk-up* – **без ліфта**, *ridiculous* – **безглуздим**, *wasted* – **безплідним** [60; 47] негативація представлена префіксом **без**.

В словах *lousy* – **нікчемним**, *had problems* – **не вищухали проблеми**, *little* – **нічого особливого** [60; 47] спостерігаємо семи заперечення **ні, не** та **нічого** відповідно.

В наступних прикладах можна спостерігати зворотній негативації процес – **позитивацію**, де «слово із явно вираженою семою заперечення було перекладено словом або фразою без подібної семи» [35, с. 15].

Так, у словосполученнях *there was never enough money* – бракувало коштів, *wasn't willing to give up* – воліла шукати, *with no money* – бідній [60; 47] слова *never*, *wasn't* та *with no* (з явно вираженою семою заперечення) були перекладені як *бракувало*, *бідний*, в яких відсутня будь-яка негативність.

В словах *disappeared* – зникли, *disapprove* – засуджував, *dishonest* – підступною, *indolent* – лінивий, *inadequate* – погано, *innocent* – наївною [60; 47] негативні префікси, які присутні в англійській мові, анульовані в перекладі.

Варто зазначити, що антонімічний переклад є контекстуальним і досить часто використовується в перекладі, оскільки розширює межі свободи мови. Крім того, цей прийом дозволяє додати в переклад лексичну різноманітність, а також допомагає досягти комунікативної рівнозначності різномовних текстів та посилити смислові акценти. [45; 50]

Іншим лексико-граматичним прийомом перекладу художніх текстів є **калькування** (дослівний або буквальний переклад).

О. Гаврилова визначає кальку наступним чином – «це слово (або окремих вираз), утворене шляхом копіювання того самого способу, яким воно було створене в іншій мові, тобто буквальний переклад морфологічних елементів слова (або виразу) із збереженням його структури й порядку розташування складових частин». [4]

В. Миклашук визначає кальку як «спосіб перекладу лексики, при якому їх складові частини замінюються лексичними відповідниками цільової мови» [33]. При цьому, перекладатися можуть морфеми або слова у складі стійких словосполучень.

Незважаючи на різні погляди, мовознавці виокремлюють три основних типи кальок: 1) словотворчі, 2) семантичні, 3) фразеологічні.

В перекладі роману «Дарунки» українською мовою можна виділи застосування наступних видів кальки:

1) словотвірної кальки – дублювання морфемної структури слова, поморфемний переклад іншомовного слова:

headache – головний біль [60; 47]. Тут іменник складається з двох основ *head* (голова) + *ache* (боліти). Українською мовою перекладено окремо кожну з основ.

Аналогічними є наступні приклади: *porcelain-white skin* – порцеляново білу шкіру, *lifestyle* – спосіб життя, *one-sided* – односторонніми, *green-eyed* – зеленооки, *self-indulgence* – самовиправдання, *sleeping bag* – спальний мішок [60; 47].

Наступні приклади з роману демонструють застосування кальки на рівні морфем: *bottomless pit* – бездонну діру – у слові *bottomless* відтворено українською мовою і суфікс *-less* – без- і основу *bottom-* – донний (дно); *homeless* – бездомного, *injustices* – несправедливість, *tirelessly* – невтомно, *independent* – незалежною, *incapacitated* – недієздатним, *unspoken* – невисловлена, *inevitable* – неминуче, *impossible* – неможливо, *inadequate* – неадекватними, *distrust* – невірою,

unconscious – підсвідомим, *hopeless* – безнадійною, *irresistible* – незрівняних, *unfailingly* – незмінно, *unavailable* – недоступного, *inconvenient* – незручно, *countless* – незлічені, *unpleasant* – неприємним, *unsuccessfully* – безуспішно [60; 47].

2) лексичної (семантичної) кальки, що утворюється шляхом семантичного перенесення за іншомовним зразком. Цей прийом перекладу передбачає, що відповідником вихідної лексеми в цільовій мові слугує перший за порядком відповідник у словнику [33].

Наведемо приклади з тексту, що аналізується:

lost patience – втратив терпець, *holding her breath* – затамувавши подих *he had been heartbroken* – його серце було розбите, *on the verge of making a killing* – на межі скоєння вбивства, *to get on his feet* – втримався на ногах, *the right guy* – правильного хлопця, *to wrap their father around her little finger* – обкрутити татка навколо свого маленького пальчика, *kept her distance* – тримати дистанцію, *keep them at arm's length* – тримати їх на відстані витягнутої руки, *never-ending parade of girls* – нескінченний парад дівуць, *the game was over* – гру було скінчено, *followed in her mother's footsteps* – пішла по стопах матері, *harbored that fantasy* – плекала цю фантазію, *get-rich-quick schemes* – оборудок, націлених на швидке збагачення, *she were carrying the weight of the world on her shoulders* – відчувала на своїх плечах тягар усього світу, *as night and day* – як день і ніч, *the time had flown by* – час пролетів дуже швидко, *a dead end* – глухий кут, *cameo appearances* – короточасні появи, *just for fun* – суто для розваг, *the die had been cast* – жереб було кинуто [60; 47].

Перевагою прийому калькування на думку Н. Колесниченко є «стислість та простота отриманого за його допомогою еквівалента та його однозначна співвіднесеність з вихідним словом, яка доходить до повної оборотності відповідності» [21]. Однак, калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в мові перекладу [21].

В силу розбіжностей англійської та української мов як на лексичному, так і на граматичному рівні, та з урахуванням узусу обох мов для адекватного перекладу великої кількості словосполучень було застосовано трансформацію **пермутації** – «заміну місць лексем у словосполученні або елементів у фраземі» [35, с. 19]. Відповідно до аналізу роману, пермутація здебільшого спостерігається при перекладі словосполучень із іменником у присвійному відмінку:

father's favorite – улюбленицею батька, *Paul Parker's life* – життя Пола Паркера, *stepmother's voice* – голос мачухи, *in Joy's life* – у житті Джой, *at Juliette's tiny apartment in Brooklyn* – у крихітній бруклінській квартирі Джуліетт, *Véronique's voice* – голос у Вероніки, *Timmie's parents* – батьки Тіммі, *Véronique's mother* – мати Вероніки, *Véronique's father's* – батька Вероніки, *Juliette's romances* – романи Джуліетти, *with Juliette's help* – з подачі самої Джуліетт, *her father's attorney* – адвокат батька, *Véronique's daughters* – дочок Вероніки, *Juliette's Kitchen* – Кухня Джуліетт, *Véronique's maternal grandfather* – Дідусь Вероніки по материнській лінії, *father's life* – житті батька, *master's degree* – диплом

magistra, at her mother's urging – на вимогу матері, *Véronique's parents' marriage* – Шлюб батьків Вероніки [60; 47].

Також пермутація застосовується для відтворення іменникових конструкцій:

support system – системної підтримки, *support teams* – групи підтримки, *in her opinion* – на думку Тіммі, *the housing agencies* – агенції з найму квартир, *nursing home* – будинку догляду, *office door* – двері офісу, *waiting room* – кімната очікування, *Park Slope area* – районі Парк Слоуп, *art history* – історію мистецтва, *baking passion* – захоплення випічкою, *acting lessons* – уроки акторської майстерності, *French mother* – матері французькенці, *art dealer* – торговцем живопису, *house in Paris* – паризькому будинку [60; 47].

В усіх наведених вище прикладах трансформація пермутації є невід'ємною частиною перекладу, оскільки її застосування вимагають норми української мови.

Для передачі значення лексичної одиниці, еквівалент якої відсутній в мові перекладу (безеквівалентна лексика), було здійснено **описовий переклад**, що «передає значення лексичної одиниці у формі словосполучення або речення, якщо у мові перекладу не існує її лексичного відповідника» [35, с. 11].

Описовий переклад в романі «Дарунки» представлено такими видами:

1) у формі слова, що передає значення виразу

a catch-all phrase – узагальнення, *slip through the cracks* – ігнорують, *come to terms* – звиклася, *hurt financially* – розорила, *belief patterns* – переконання, *wended their way* – діставалися, *burst into sobs* – розридалася, *stick around* – залишились поряд, *when things got rough* – коли стане геть скрутно, *in bare feet* – без підборів [60; 47];

2) експлікації значення у формі словосполучення

heartbreak – жорстоке розчарування, *detox programs* – програмі лікування від наркозалежності, *disability benefits* – оформлення виплат із безробіття, *empty figurehead* – номінальний голова сім'ї, *had mothered* – по материнському опікувалася, *taped* – прикріпила клейкою стрічкою, *daytime soaps* – «мильних операх», що демонструвалися в денний час, *as a regular* – як виконавиця постійної ролі, *road company of second-rate shows* – гастрольної трупи, що займалася другорядними постановками, *was at a casting call* – чекала своєї черги на кастинг, *overwhelmed* – накрило з головою, *to take the red-eye* – летіти нічним рейсом, *had written off* – викреслили зі свого життя, *high-top Converse* – закриті кеди «конверси», *might still get it right* – мала шанс налагодити особисте життя [60; 47]

3) експлікації значення у виносках

В романі можна спостерігати наявність оригінальних французьких слів. В перекладі Д. Петрушенко зберігає їх в оригінальному правописі, а потім у виносках описово експлікує їхнє значення:

*It was an exquisite eighteenthcentury **hôtel particulier**.* [60]. – Це був вишуканий **hôtel particulier**¹ вісімнадцятого сторіччя [47].

¹ Особняк (франц.). (Тут і далі прим. перекл., якщо не вказано інше).

Born of aristocratic parents with no money, distant cousins of the Astors², Paul had adapted quickly to her lifestyle, although Véronique was a much simpler, more discreet person than he. [60] – Народжений в аристократичній, але бідній родині, віддалено спорідненій з Асторами², Пол швидко при звичаївся до її стилю життя, хоча Вероніка була значно простішою й більш відкритою людиною, ніж він. [47]

² Астори – найвідоміші разом із Рокфелерами й Вандербільдами представники американської буржуазної аристократії XIX – початку XX ст.

*And Paul still had the **château** in France that she had bought for them and given him in the divorce. [60] – А ще Пол досі володів **château**³ у Франції, який вона купила йому й залишила під час розлучення. [47]*

³ Замок (франц.).

Для кращого розуміння певних культурних та соціальних реалій перекладачка у виносках пропонує додаткову інформацію:

*Her ownership is technical and **fiduciary**. [60] – Її володіння частиною замку – суто технічне й **фідучіарне**⁴. [47]*

⁴ Фідучіарний (від лат. fiducia – довіра) – базований на довірі. Фідучіарна емісія – емісія банкнот, грошових знаків, не забезпечена запасом коштовних металів емісійного банку.

*In addition, I bequeath to you the painting that we bought on our honeymoon in Venice, thought to be by **Bellini**, but never authenticated, which you thought was a fraud. [60] – Крім того, я заповідаю тобі картину, яку ми придбали під час нашого медового місяця у Венеції, гадаючи, що це може бути **Белліні**⁵. [47]*

⁵ Якопо Белліні (1400–1470) – славетний італійський художник венеційської школи, батько Джентіле та Джованні Белліні, які так само стали одними з найзнаменитіших венеційських художників.

*In the New York apartment, there were several Renoirs, two Degas, a Pissarro, a **Mary Cassatt** she loved in her bedroom, a Chagall she was crazy about, and a Picasso in her dining room, and countless smaller paintings by **Corot** and other artists, and a series of Renoir drawings. [60] – У квартирі в Нью Йорку зберігалися кілька полотен Ренуара, дві роботи Дега, одна картина Пісарро, одна – Шагала; у спальні вона повісила полотно **Мері Кассатт**⁶, яку дуже любила, а в їдальні – роботу Пікассо. А ще було чимало дрібних робіт **Коро**⁷ та інших митців і серія графіки Ренуара. [47]*

⁶ Мері Кассатт (1844–1926) – американська художниця, представниця імпресіонізму.

⁷ Жан Батіст Каміль Коро (1796–1875) – французький живописець, один із засновників французького реалістичного пейзажу XIX ст.

*Juliette was planning on closing her sandwich shop for August, until **Labor Day**. [60] – Джулієтт планувала зачинити кав'ярню до серпня, до **Дня праці**⁸. [47]*

⁸ День праці – національне свято в США. Святкується з 1894 року першого понеділка вересня.

Описвий переклад на думку С. Остапенко має відповідати низці вимог. Зокрема, описовий переклад має точно передавати основний зміст позначеного вихідною одиницею поняття. При цьому опис не повинен бути надмірно багатослівним та складним, так само як і структура словосполучення не повинна бути складною [38].

Для необхідності експлікувати імпліцитну інформацію першоджерела, прояснивши її на лексичному рівні для малознайомого з нею читача, застосовується і трансформація **декомпресії** – «збільшення кількості мовних знаків у вислові друг отвору» [35, с. 18].

М. Резанова визначає декомпресію як «лінійне або вертикальне розширення мовної одиниці, що виникає в результаті необхідності заповнення лакун у генетично неспоріднених мовах» [42]

Під стратегією декомпресії в перекладі розуміють: 1) розширення первинного тексту, комунікативна цінність його при цьому набуває нових елементів – розширюється; 2) введення в перекладі додаткових слів і навіть речень; 3) збільшення кількості інформації вихідного тексту.

Декомпресія буває двох видів: **структурна** та **семантична**.

Дослідники вважають, що семантична декомпресія є інструментом перекладача, який допомагає йому в досягненні адекватного перекладу тексту [42]. Лексико-граматична декомпресія полягає в тому, що перекладач використовує лексичні та граматичні перетворення під час перекладу іншою мовою.

Розбіжність у структурі мови оригіналу та мови перекладу є однією з головних причин використання цього методу. Перекладач не тільки змінює граматичну структуру тексту, використовуючи «ширші» вирази, а й додає номінативні одиниці, «розтягуючи» речення, водночас не змінюючи сам зміст.

Такий вид трансформації можна прослідкувати в наступних прикладах з роману «Дарунки»:

1) переклад слова як мінімум двома лексемами, що відповідає нормам української мови:

modeled – була моделлю, *allowances* – кишенькові гроші, *since her teens* – з підліткових років, *so diminished* – в такому жалюгідному стані, *vital* – сповнений життя, *at peace* – зі спокійним серцем, *a client in distress* – клієнта в скрутній ситуації, *more important* – важливішою справою, *ended* – поклав край, *hung up* – поклала слухавку, *would sweep in* – вривався в їхнє життя, *lavishly* – на широку ногу, *life* – життєвий шлях, *in art* – в галузі мистецтва, *acting lessons* – уроки акторської майстерності, *men* – чоловічої статі, *would be deeply upset* – буде засмучена до глибини душі, *in social work* – в галузі соціальної роботи, *rounding on government agencies* – стукати у двері державних установ [60; 47].

2) додавання слів задля експлікації інформації:

master's – диплом магістра, *from Columbia* – Колумбійського університету, *for every single one* – для всіх і кожного, *poverty programs* – програми допомоги бідним, *at the other end* – на тому кінці дроту, *make the arrangements* – зайнятися організацією похорон, *serious woman* – серйозних стосунків з жінками, *with splendid plumage* – з яскравим пишним пір'ям, *had a long history of drugs* – мала за плечима довгу історію проблем із наркотиками, *detox program* – програми лікування від наркозалежності, *fair and natural* – натуральний світлий колір, *four blocks away* – за чотири квартали від своєї кав'ярні, *long day* – довгим робочим днем, *Juilliard* – Джульйардської музичної школи, *minor commercials* – кілька дрібних зйомок у рекламі, *Frank Campbell's* – компанія Френка Кемпбелла [60; 47].

При перекладі художнього тексту також застосовується стратегія **компресії**.

За визначенням Л. Науменко компресія – «зменшення кількості мовних знаків у вислові друготвору або вилучення надмірної експліцитної інформації у формі зайвого слова у мові оригіналу» [35, с. 16].

С. Березовіченко дає наступне визначення даній трансформації – «зменшення кількості знаків у висловлюванні задля зменшення у ньому надлишкової інформації та повторів. В свою чергу це спричиняє скорочення загальної довжини висловлювання, без необхідності внесення змін до його структури без втрати повноти основного інформаційного наповнення». [2]

Відповідно науковців, компресію використовують з прагматичних міркувань, так як вона є рішенням, яке надає тексту, а саме його змісту, зрозумілості та точності.

Функціями компресії є: економія, експресивна, інформативна та прагматична функції.

Зменшення мовних знаків у перекладі, які не несуть в собі важливої інформації і лише заважають сприйняттю тексту, можна прослідкувати в наступних прикладах з роману «Дарунки»:

four surviving children – чотирьох дітей; *she didn't say that, but she thought it* – вона не стала цього писати (хоча й подумала); *had added little to his life – and nothing to his CV* – дуже мало привносила до його життя й до його резюме; *female companion* – приятелькою; *Russian girl* – росіянка; *it would be bad enough dealing with Bertie* – досить із них і Берті; *their father had said as much himself* – так само казав і батько; *when Timmie opened the door to her* – відчинивши двері; *the two sisters embraced the minute they saw each other* – сестри обнялися; *the same Converse she'd had on the day before* – ті самі «конверси», що й учора; *a rag-bag unisex look* – недбалий «унісекс»; *with a huge dose of sex appeal added to the mix* – щедро приправлена сексапільністю [60; 47]

Дана трансформація є актуальною за умови незмінного значення, відображеного у першоджерелі, навіть при його максимальному вилученні із контексту речення чи загального тексту [2].

Аналіз роману «Дарунки» та його українського перекладу свідчить, що Д. Петрушенко досить часто застосовувала трансформацію **конкретизації значення** – «переклад видової назви родовою, або заміна слова з ширшою семантикою в мові оригіналу на слово з вужчою семантикою у мові перекладу» [35, с. 22]. Потреба у даній лексичній трансформації на думку В. Лобанової «безпосередньо залежить від семантичного обсягу того чи того слова, яке є невід'ємною частиною семантичного навантаження лінгвальної одиниці, що перекладається» [29].

Аналіз застосування трансформації конкретизації в перекладі свідчить, що:

1) автор перекладу відтворював дієслова з широкою та розмитою семантикою більш конкретними, враховуючи ситуативну прикріпленість та відповідно узусу української мови:

there were – доповнилася, *she had* – успадкувала, *who were* – яких визнають, *it was* – стояв, *had been* – виголошувала, *it was done* – це сталося, *to be* – годився

на цю роль, *did it – підтримує його, had always been slightly overweight – завжди мала трохи зайвої ваги, he was in – в якому опинився, ... she was at work – ... вона проводила на роботі, had a very different life – жила зовсім іншим життям, here was silence – запала тиша, doing it – ці відвідини* [60; 47]

2) видові назви були передані родовими:

men – хлопців, the housing – квартира, she was still young – вона досі поводитися, як юна дівчина [60; 47]

3) слова та словосполучення з ширшою семантикою були конкретизовані тими, що мають вужчу семантику:

shop – кав'ярня, gave – виплатила, home – бюро, on the opposite coast – на іншому континенті, all of them – всі троє, called the airline and booked her seat – телефонувала в аеропорт, щоб забронювати квиток, in an official voice – офіційним тоном, was nothing like him – не мала нічого спільного з ним [60; 47]

Трансформацією зворотною конкретизації є генералізація значення, засобами якої «родова назва перекладається видовою, або слово з вужчою семантикою замінюється словом з ширшою семантикою в процесі перекладу» [35, с. 24].

Основною причиною застосування генералізації є «уникнення перевантаження основного тексту надмірною кількістю деталей, пояснень, доповнень, описів, приміток до тих лексичних одиниць, які є зовсім неважливими для вираження основної комунікативної інтенції мовця» [29].

В перекладі роману «Дарунки» українською мовою ця трансформація зустрічалась вкрай рідно. Але можна навести кілька прикладів:

she'd been at her desk since six o'clock that morning trying to catch up on work [60] – того дня вона з шостої ранку була на робочому місці, намагаючись усе встигнути [47]

У наведеному прикладі було застосовано дві генералізації значення: слово з вужчою семантикою *at her desk* перекладене українським відповідником *на робочому місці*, що має ширшу семантику, але було підібране з урахуванням контексту.

Розглянемо наступний приклад:

The phone rang on her desk, between clients, and she was in a rush to see the people waiting for her. [60] – У перерві між прийомами задзвонив телефон на столі. На зустріч із нею чекали ще люди. [47]

Слово з вужчою семантикою *clients* було перекладено *прийомами* (з ширшою семантикою), чого вимагає контекст та норми української мови.

При відтворенні фрази *and a chill ran down her spine* [60] – і по її спині пробіг холодок [47] іменник *spine* перекладено як *спині*, що відповідає узусу української мови.

У перекладі фрази *... when he would sweep in like the glamorous figure he was.* [60] – ... коли він вривався в їхнє життя, наче якась гламурна істота, якою він і був. [47] спостерігаємо генералізацію значення при відтворенні слова *figure*, яке було перекладене як *істота*, щоб надати величності людині, чого вимагає контекст.

В наступному реченні

*After a lot of discussion and some serious thought, her mother had lent her the money to start **the shop**.* [60] – Після багатьох дискусій і кількох серйозних міркувань мати позичила їй гроші на відкриття **закладу**. [47]

Д. Петрушенко вдалася до генералізації значення, щоб запобігти тавтології та відповідно до контексту.

Загалом прийом узагальнення сприяє тому, щоб читач не відволікався на деталі і внаслідок цього не втрачав інтерес до процесу читання твору.

Наступною лексико-граматичною трансформацією, що широко вживається в процесі перекладу «Дарунків» українською мовою, є **адаптивне транскодування** – «адаптація форми слова до фонетичних або граматичних норм мови перекладу» [35, с 13]. Ця трансформація переважно застосовується для відтворення інтернаціональної лексики, запозичень та деяких власних назв (здебільшого в непрямих відмінках):

mission – місією, *resources* – ресурси, *conditioner* – кондиціонер, *clients* – клієнтам, *system* – системи, *tirades* – тиради, *social* – соціальним, *isolated* – в ізоляції, *serious* – серйозну, *ideas* – ідей, *programs* – програми, *economic* – економічну, *crisis* – кризу, *private* – приватні, *funds* – фонди, *ocean* – океан, *energy* – енергію, *Véronique* – Вероніка, *supermodel* – супермоделлю, *master* – майстер, *characteristic* – характеристика, *fatal* – фатальне, *college* – коледжі, *careers* – кар'єрах, *Arnold* – Арнольд, *paralyzed* – паралізований, *situation* – ситуація, *illusions* – ілюзіями, *musical talent* – музичний талант, *comedy* – комедія, *sandwiches* – сендвіджі, *croissants* – круасанів, *recipes* – рецепти, *plans* – плани, *narcissism* – нарцисизм, *curator* – куратором, *museum* – музею, *discussion* – дискусій, *character* – характером, *financier* – фінансистом, *Hong Kong, London, Paris* – Гонконзі, Лондоні, Парижі [60; 47].

В романі «Дарунки» наявна значної кількості власних назв, в особистості й запозичених з французької, для передачі яких в перекладі були застосовані їхні загальноприйняті відповідники:

St. Tropez – Сен Тропе, *Paris* – Париж, *Marie-Laure de Bovay* – Марі Лор де Бове, *France* – Франція, *Sorbonne* – Сорбонна, *L.A.* – Лос Анджелес, *Marie-Laure de Bovay* – Марі Лор де Бове, *the Île St. Louis* – на острові Сен Луї, *on the Quai de Béthune* – на Бетюнській набережній, *the Seine* – Сена, *on the rue de Varenne* – на вулиці де Варенн, *Astors* – Астори [60; 47]

Для відтворення власних назв також було вжито **транслітерацію**:

Parker – Паркер, *Harlem* – Гарлем, *Chicago* – Чикаго [60; 47]

та **транскрипцію**:

West Village – Вест Вільдждж, *Wall Street* – Волл стріт, *Phillip Whitman* – Філіп Вітмен, *Timmie* – Тіммі, *Sands* – Сендз, *Broadway* – Бродвей, *Hollywood* – Голівуд, *Brooklyn* – Бруклін, *New York* – Нью Йорк, *Park Slope* – Парк Слоуп, *Cordon Bleu* – Кордон Блю, *Juliette* – Джулієтт, *Joy* – Джой, *L.A.* – Лос Анджелес, *Frank Campbell* – Френк Кемпбелл [60]

Для перекладу полісемантичних слів Д. Петрушенко доволі часто вдається до лексико-семантичної трансформації **вибору варіантного відповідника**, яка передбачає звернення до контексту. Так, речення

*As the **stress** of the morning **increased**, she had shoved her long blond hair into a rubber ban ...* [60] – *Довге біляве волосся вона стягнула гумкою, і мірою того, як зросло ранкове **напруження** ...* [47]

містить два полісемантичних слова. Іменник *stress* має наступні словникові значення: 1) акцент; 2) зусилля; 3) напруга; 4) натиск; 5) наголос [8]. Відповідно до контексту було обрано значення *напруження*. На думку Л. Науменко, для перекладу неперехідного дієслова необхідно звертати увагу на значення підмета. Тож, для передачі дієслова *increase* (збільшувати, наростати, добавляти, підвищувати, прибувати, рости, розмножувати [8]) перекладачка обрала варіант *зросло* у відповідності до сполучуваності з іменником *напруження*.

Розглянемо наступний приклад:

*She was **currently** working for a **foundation** whose mission was to find **free or low-cost** housing for **eligible** members of the homeless population of New York, and she'd been at her desk since six o'clock that morning trying **to catch up on** work.* [60] – ***Наразі** дівчина працювала на **установу**, чисю місією було забезпечити **безкоштовним** або **дешевим** житлом **небезнадійних** представників бездомного населення Нью Йорка. Того дня вона з шостої ранку була на робочому місці, намагаючись усе **встигнути**.* [47]

Для перекладу українською мовою прислівника *currently* Д. Петрушенко врахувала той факт, що даний прислівник описує дієслово *працювала*, помістила його на початок речення відповідно до правил синтаксису української мови та відтворила словом *наразі*.

Іменник *foundation* має наступні словникові значення: 1) база; 2) обґрунтування; 3) фундамент; 4) фундація (установа); 5) підвалини [8]. Враховуючи ситуативну прикріпленість, опція *установа* найбільш підходить за контекстом.

Для перекладу іменників *free* (безкоштовний, вакантний, вільний, незалежний, добровільний [8]) та *low-cost* (недорогий, бюджетний, низькобюджетний, дешевий [8]) були враховані їх атрибутивні відносини з іменником *житло* і обрано українські відповідники *безкоштовне* та *дешево*. Аналогічно, для перекладу прикметника *eligible*, що має значення: 1) придатний; 2) підхожий; 3) відповідний; 4) прийнятний [8], враховано його відносини з іменником *представників населення*. Тож, маємо *небезнадійні* в перекладі.

Для перекладу фразового дієслова *catch up*, де прийменник впливає на значення дієслова, обрано його словникове значення *встигнути*.

Розглянемо ще один приклад:

*Her tirades over social **issues** at the dinner table in her youth had been frequent.* [60] – *У юності частенько виголошувала за обіднім столом тиради, присвячені соціальним **проблемам**.* [47]

Для перекладу багатозначного слова *issues* (проблема, розділ, питання, випуск, результат, видання, наступництво [8]) було обрано варіант *проблеми*, що найбільш підходить за контекстом.

У словосполученні *she had been engaged to another man* [60] – була **заручена** з *іншим чоловіком* [47] слово *engaged* має наступні словникові значення: 1) зайнятий; 2) заручений; 3) залучений; 4) зацікавлений; 5) згоджений [8]. Відповідно до ситуації перекладачка обрала варіант **заручена**.

В наступному прикладі

... *she didn't want to miss a call from a client in distress ...* [60] – не хотіла **прогавити** звернення клієнта в скрутній ситуації ... [47]

для перекладу перехідного дієслова *to miss* (сумувати, пропустити, прогавити [8]) Д. Петрушенко врахувала значення прямого додатка **звернення** та обрала український відповідник **прогавити**.

Трансформацію вибору варіантного відповідника можна спостерігати і в перекладі наступних полісемантичних лексичних одиниць з роману «Дарунки»:

desk – **стіл**, *elegant* – **точену**, *agencies* – **установ**, *in trade* – **в роботі**, *state* – **стані**, *risks* – **загроза**, *great* – **чудових**, *were dwindling* – **скорочувалися**, *was emptying* – **вичерпала**, *shelters* – **притулках**, *had poured all her love* – **всю свою любов вклала**, *discovered* – **дізналася**, *managed* – **примудрялась**, *focused* – **зосереджені**, *he had been squandering* – **марнував**, *affair* – **роман, інтрижка**, *more durable* – **міцнішим**, *separate life* – **самостійне життя**, *a mass of ringlets* – **гривою кучерів**, *quality* – **задатки**, *warned* – **попередив**, *sign* – **надпис**, *walked* – **побрела**, *blocks* – **квартала**, *fed* – **підживлювала**, *arguments* – **суперечок** [60; 47].

Л. Науменко зазначає, що при перекладі фразових дієслів, де постпозитив впливає на значення всього словосполучення [35, с. 6], завжди застосовується трансформація вибору варіантного відповідника.

Наприклад, *to filter out* – **виділяли**, *'d broken up* – **порвала**, *to take care* – **дбати**, *wound up* – **опинялися**, *get in touch* – **зв'яжуться**, *get over* – **переросте**, *to point out* – **зауважувати**, *take care* – **ніклуватись**, *gave up* – **перестала**, *cared about* – **турбувало**, *grew up* – **зростали** [60; 47].

Наступною лексико-семантичною трансформацією, що доволі часто застосовується в українському перекладі роману «Дарунки» є трансформація **контекстуальної заміни**, суть якої полягає в «перекладі слова або словосполучення мови оригіналу словом, яке не є його словниковим значенням і підібрано із врахуванням контексту та узусу мови перекладу» [35, с. 7]:

She had the tall, lean, elegant frame of her father. [60] – **Свою високу струнку точену фігуру** Тіммі успадкувала від батька. [47]

Слово *frame* має наступні словникові значення: 1) кадр; 2) рама; 3) конструкція; 4) корпус (усі з яких вживаються з неживими істотами) [8]. Відповідно до контексту речення перекладачка підбрала слово **фігура** (що відповідає живим істотам).

Наступний приклад:

She wore a clean but wrinkled plaid shirt with the sleeves rolled up ... [60] – **На ній була чиста, але пом'ята** картата сорочка із закасаними рукавами ... [47]

Слово *wrinkled* має наступні значення: 1) зморщений; 2) насуплений; 3) складчастий; 4) збабчений [8]. Враховуючи його сполучуваність з іменником **сорочка** – праве значення – варіант **пом'ята** якнайвлучніше відповідає контексту.

В перекладі речення

There was a mountain of files on her desk. [60] – *На її столі лежала ціла гора документів.* [47]

іменник *files* (файли) був відтворений словом *документи*, враховуючи описану ситуацію та контекстуальну прикріпленість.

Розглянемо ще один приклад:

... and she'd be delivering bad news to some of her most desperate clients [60] – *... і доведеться повідомляти невтішні новини кільком найбільш зневіреном клієнтам* [47]

В наведеному реченні спостерігаємо дві контекстуальні заміни. Жодне із значень дієслова *deliver* (доставляти, вручати, передавати, розвозити, виголошувати, спасати [8]) не сполучається в українській мові з іменником *новини*, а отже ситуація вимагає іншого відповідника – *повідомляти*. Прикметник *desperate* має наступні значення: 1) відчайдушний; 2) безнадійний; 3) безрозсудний; 4) жахливий; 5) запеклий [8]. Але відповідно до змісту твору *зневірені* є найвлучнішою опцією.

У фразі *... and how ineffective it was to help her clients* [60] – *... і її неспроможність допомогти цим людям* [47] прикметник *ineffective* (неефективний, безрезультатний, безуспішний, невиразний, невмілий [8]) було відтворено іменником *неспроможність*, що відповідає граматиці української мови та контексту.

And once she found them housing, she stuck with them. [60] – *І навіть знайшовши людині житло, продовжувала підтримувати з нею зв'язок.* [47]

Прямий відповідник дієслова *stuck* (застряг) був би недоречним до даного контексту, а отже Д. Петрушенко вдалася до контекстуальної заміни і відтворила його як *підтримувала зв'язок*.

Наступний приклад:

Poverty programs had been slashed in the economic crisis. [60] – *Програми допомоги бідним були заморожені через економічну кризу.* [47]

Slash має словникове значення *слеш* (коса лінія), що не сполучається з іменником *програми*. Відповідно до контексту та узусу української мови перекладачка застосувала сталий вираз *заморожувати програми*, використавши дієслово *заморожувати*.

Аналогічну ситуацію спостерігаємо і в наступних реченнях:

She faced miles of red tape every day. [60] – *Щодня дівчина долала нескінченні бюрократичні бар'єри.* [47]

Дієслово *faced* (стояти лицем, зустрічати сміливо, облицьовувати [8]) було відтворено як *долала*, відповідно сталому виразу української мови – *долати бар'єри*.

Timmie had already seen six clients by noon that day and had a dozen more to see that afternoon. [60] – *Сьогодні до опівдня Тіммі вже прийняла шістьох клієнтів.* [47]

Дієслово *see* (бачити, оглядати, спостерігати, уявляти собі [8]) перекладено як *приймати*, що відповідає нормам української мови – *приймати клієнтів*.

Наступний приклад:

... and they were **more resourceful** about surviving on the streets [60] – ... хоча вони були **більш пристосовані** до виживання на вулицях [47]

Прикметник *resourceful* (винахідливий) відтворено словом *пристосовані*, що відповідає контексту та сполучається з прийменниковим іменником до виживання.

Прикладами застосування трансформації контекстуальної заміни в перекладі роману «Дарунки» українською мовою є й наступні:

cheated on her – зраджував її, **unfailing** weakness – **нездоланну** слабкість, *dumped her* – кидали її, *resist* – **встояти**, **decent** relationships – **гідні** стосунки, *meeting* – пошук, *tersely* – різко, *a warm, fuzzy person* – милою та лагідною, **enormous settlement** – величезну **суму**, *accurately* – обережно, *practically* – обачно, *found* – **впіймала** себе, *work for them* – **влаштовувалт** їх, *when she wore it down* – коли вона розпускала його, **a haze of curls** – **хмара** кучерів, *sprang* – танцювала, *a pattern* – **закономірність**, *bad* – **кепська**, *the rest of the time* – **більшість** часу, *spectacularly* – **винятково**, *bigger* – **серйознішими**, *shady* – **сумнівних** [60; 47].

Усі вище наведені приклади демонструють застосування трансформації контекстуальної заміни задля точного відтворення не лише лексичного значення слова чи фрази, а й стилістичного окрасу та ситуативної прикріпленості до контексту.

Для адаптації інформації як на лексико-граматичному, так і стилістичному рівнях застосовують прийом **компенсації**.

Н. Гордієнко визначає компенсацію як «такий спосіб перекладу, при якому елементи змісту оригіналу, що були втрачені при перекладі, передаються у тексті якимось іншим засобом, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі» [7]. Науковиця також вказує на різні класифікації компенсації: 1) **компенсація аналогічним прийомом** (повна компенсація) – використовується в іншому місці перекладу щодо позиції мовної одиниці в оригіналі; 2) **компенсація іншими прийомами** (часткова компенсація) – використовується на місці непереданого прийому оригіналу і поповнює втрати лише частково. Різновидами часткової компенсації є **семантична** та **стилістична** компенсація.

У випадку семантичної компенсації відтворюється пропущений, непереданий у перекладі елемент задля повноти змісту. Стилiстична компенсація націлена на заміну одного експресивного засобу іншим.

Аналіз перекладу роману «Дарунки» виявив застосування таких видів компенсації:

1) стилістичної компенсації:

she had too much else on her plate – на неї й без того багато навалилося; *her big break hadn't come yet* – її зірковий час іще не настав; *sponged off her* – тягнули з неї всі соки; *it never dawned on her* – її ніколи не спадало на думку; *given up on him* – махнула на нього рукою; *burned his father for money* – тягнув з батька гроші; *made a fuss over her* – здіймав навколо неї галас; *he lived his life close to the edge and hand to mouth* – усе життя він ходив по краю, ледве зводячи кінці з кінцями; *he had been slowly slipping away* – життя повільно вислизало від нього; *he slipped away quietly last night* – він тихо відійшов минулої ночі; *with a broken wing* –

схожий на підбитого птаха; *to take everything in stride* – приймати удари холонокровоно; *miles of red tape* – нескінченні бюрократичні бар'єри; *a spectacular bosom* – пишні сідниці; *she collected all the lame ducks in the world* – збирає біля себе всіх нікчем світу [60; 47].

2) семантичної компенсації:

there had been a bad phase – чимало прикрих слів було сказано; *a place to stay* – дах над головою; *had abdicated* – вийшла з гри; *blatant affair* – відвертий роман; *left him so impaired* – відібрав у нього здоров'я; *had been a hit* – користувалася успіхом; *could afford* – була по кишені; *loved the idea* – плекала надію; *she dissolved in tears* – дала волю сльозам; *in the middle of the lunch rush* – обідня година була в самому розпалі; *took advantage of her* – користався нею [60; 47].

В своєму дослідженні Н. Гордієнко виділяє ще один різновид компенсації: **прагматичну**. Прагматична компенсація, на її думку, пов'язана з культурними та психологічними факторами, що впливають на реципієнта, і має адаптувати ці фактори для представників іншої культури.

Так, у фразі *gain a few more pounds* – набирала ще кілька кіло авторка перекладу замінила одиницю виміру *pounds* (фунти) на кіло, що є більш зрозумілим українському реципієнту.

Для адаптації деяких сталих та фразеологічних виразів (коли об'єктами порівняння виступають поняття, притаманні тій чи іншій культурі) Д. Петрушенко підібрали українські відповідники:

had drawn ... like a beacon – манило, наче на мед; *sandwich shop* – кав'ярня; *went out the window* – розвіявся, мов дим; *to start at the bottom of the list* – починати з нуля; *regular customers* – постійних клієнтів; *sweet moments* – приємні зустрічі; *had been struggling to make it ever since* – відтоді ледве зводила кінці з кінцями; *heavy dating life* – бурхливе особисте життя; *took the low road* – збочував на криву доріжку; *good heart* – добре серце [60; 47].

Л. Науменко розглядає компенсацію на граматичному (синтаксичному) рівні і визначає її як «спосіб перекладу, за допомогою якого втрата значення в одній частині речення (тексту) компенсується в іншій його частині» [35, с. 25].

Розглянемо граматичну трансформацію компенсації на прикладах з роману «Дарунки»:

And her father had believed it, too, and always encouraged her. [60] – І батько теж вірив і завжди заохочував її. [47]

Joy had a boyfriend who was an actor, too. [60] – Джой мала хлопця, також актора. [47]

Joy was the most independent, and stayed aloof from the men in her life, too. [60] – Джой була найбільш незалежною й з чоловіками у своєму житті теж трималася відчужено. [47]

Аби наблизити переклад до норм української мови, Д. Петрушенко використала прийом компенсації – слово *too* було перенесено на початок речення, усунувши розбіжності в порядку слів між англійською та українською мовами.

Аналогічне можна прослідкувати і при відтворенні фрази *after all* в перекладі:

*He was her father, **after all**, and the only one she had, however inadequate he had been.* [60] – *Зреши́тою, то був її батько, єдиний батько, якого вона мала, хай як погано він відповідав цьому званню.* [47]

В наступному прикладі

*She always **seemed** to pick someone emotionally unavailable or physically far away.* [60] – *Здавалося, вона завжди обирала когось емоційно недоступного або ж фізично далекого.* [47]

перекладачка вдалася до компенсації, поставивши слово *seemed* на початок речення, чого вимагає переклад суб'єктної інфінітивної конструкції відповідно до норм української мови.

Наступний приклад:

*There were children playing in a fire hydrant **outside**.* [60] – *Надворі біля пожежного гідранта бавилися діти.* [47]

Авторка перекладу переставила обставину місця на початок речення, що відповідає синтаксису української мови та правила перекладу конструкції *there is(are)*.

Як свідчить переклад роману, синтаксичні норми української мови вимагають застосування ще однієї граматичної трансформації – **зміни порядку слів** (replacement).

На думку С. Остапенко у більшості випадків трансформація зміни порядку слів відбувається через те, що англійським реченням (різного типу) притаманний фіксований порядок слів [40]. В перекладі роману можна спостерігати варіанти, що відповідають нормам українського синтаксису.

По-перше, при перекладі безособових речень з формальним підметом *it* часто використовується зворотний порядок слів:

It would be bad enough dealing with Bertie ... [60] – *Досить із них і Берті ...* [47]

It was still hard to believe that he was gone. [60] – *Досі важко було повірити, що він помер.* [47]

It made it difficult to come up with people who truly cared about him [60] – *Тому годі було відшукати людей, які справді дбали про нього* [47]

It already felt strange ... [60] – *Дивне було відчуття* [47]

По-друге, речення з конструкціями *there is (are)* українською мовою перекладаються в зворотньому порядку:

There wasn't much to say about him. [60] – *Про Пола годі було сказати щось особливе.* [47]

... by nine o'clock there were three people waiting to see her [60] – *... о дев'ятій на прийом у неї вже чекало троє людей* [47]

... there had been no depth or substance to Paul's life [60] – *... у житті Пола не було ані наповненості, ані глибини* [47]

There were no friends she wanted to share this with [60] – *Вероніка не мала друзів, з якими хотіла б цим поділитися* [47]

По-третє, відповідно правилам англійського синтаксису, прислівник вживається після дієслова, який він модифікує. Водночас, українській узус вимагає розміщення прислівників перед дієсловом:

... *and most of the time she forgot about him completely* [60] – ... і більшість часу **взагалі** про нього **не згадувала** [47]

Véronique had relied heavily on them ... [60] – **Надто** звикла Вероніка ... [47]

She read a lot ... [60] – **Багато** читала [47]

... *man she had loved so passionately long ago* [60] – ... чоловікові, якого **пристрастно кохала** колись давно [47]

В наступних прикладах спостерігаємо перестановку обставини часу на початок речення. Тим самим перекладачка зробила наголос на події, а не на часові дії.

Mom's coming in the afternoon [60] – **Завтра** приїздить мама [47]

Juliette had hardly taken a day off in three years, until her father's death the day before. [60] – **Навряд чи за три роки** Джуліетт брала хоч один вихідний до вчорашнього дня, коли помер батько. [47]

Timmie had been wondering the night before ... [60] – **Минулого вечора** Тіммі гадала ... [47]

She had had only Paul to rely on after that [60] – **Після того** вона могла покладатися тільки на Пола [47]

Відповідно до норм українського синтаксису, при перекладі речень з прямою мовою, коли слова автора стоять після неї, застосовується непрямий порядок слів – присудок стоїть перед підметом:

"I can't believe he's gone," Joy said in a hoarse voice. [60] – **Не можу повірити, що його немає,** – хриплим голосом **мовила Джой.** [47]

"We all did," Timmie said. [60] – **Ми всі так гадали,** – **відповіла Тіммі.** [47]

"She didn't say," Timmie answered. [60] – **Вона не казала,** – **відповіла Тіммі.** [47]

"I'll try to come home early," Timmie promised. [60] – **Я спробую повернутися додому раніше,** – **запевнила Тіммі.** [47]

Для англійських питальних речень характерним є непрямий порядок слів. Водночас, Д. Петрушенко відтворила структуру таких речень відповідно до норм українського синтаксису, вживаючи трансформацію зміни порядку слів. Це можна спостерігати у наступних прикладах:

Is she going back to St. Tropez afterward? [60] – **А потім вона знову повернеться до Сен Тропе?** [47]

Did she do this for him, herself, or us? [60] – **Вона зробила це для нього, для себе чи для нас?** [47]

Have you told my mother yet? [60] – **Ви вже повідомили мамі?** [47]

Are you all right? [60] – **Усе гаразд?** [47]

При перекладі пасивних конструкцій українською мовою дієслово завжди стоїть перед підметом, тобто спостерігається трансформація зміни порядку слів:

And she was the rock, the foundation that their lives were built on. [60] – **Вона ж була скелею, фундаментом, на якому будувалося їхнє спільне життя.** [47]

Слід зазначити, що мова творів Данієли Стіл загалом та «Дарунків» зокрема не насичена описами та стилістичними фігурами. Вона носить більш інформативний характер. У зв'язку із цим, щоб не перевантажити реципієнта, Д. Петрушенко дуже часто застосовувала в процесі перекладу граматичну трансформацію **поділу** (partitioning).

Л. Науменко виділяє два різновиди поділу – внутрішній та зовнішній.

Внутрішній поділ (inner partitioning) – «перетворення простого речення в мові оригіналу на складносурядне або складнопідрядне речення в мові перекладу» [35, с. 28] – демонструють наступні приклади з роману:

She was a dedicated and deeply caring though often angry person. [60] – *Вона була відданою й глибоко небайдужою, хоча й нерідко сердилася.* [47]

Оригінальне речення є простим з однорідними означеннями. Д. Петрушенко відтворила його складносурядним реченням, водночас застосувавши вербалізацію (прикметник перекладений дієсловом), чого вимагає контекст.

Аналогічним є й наступний приклад:

The women fared worse than the men on the streets and were often victims of violent crimes in shelters. [60] – *Жінкам на вулиці щастило менше, ніж чоловікам, і вони часто ставали жертвами насильницьких злочинів у притулках.* [47]

Просте речення з однорідними присудками перекладене складносурядним, чого вимагає український синтаксис.

Розглянемо наступний приклад:

He had been slowly slipping away for the past year, at eighty. [60] – *Протягом останнього року, коли йому виповнилося вісімдесят, життя повільно вислизало від нього.* [47]

Англійське речення є простим із ввідним словосполученням, яке несе в собі уточнюючу інформацію і в перекладі відтворене підрядною частиною, що є типовим для українського узусу.

Наступне речення ускладнене герундієм:

*She never paid much attention to **decorating** it.* [60] – *Вона ніколи не приділяла особливої уваги тому, щоб прикрасити житло.* [47]

Оскільки українська мова не має прямого аналога для цієї частини мови (її рекомендують перекладати іменником, дієсловом, підрядною частиною складного речення і т.д.), Д. Петрушенко обрала для перекладу складнопідрядне речення, вважаючи цей варіант найвідповіднішим з точки зору українського синтаксису. При цьому авторка також використала часткову транспозицію, замінивши неособову форму дієслова (герундій) на особову.

Аналогічне можна спостерігати й в наступному реченні, де герундій відтворено підрядною частиною із застосуванням часткової транспозиції:

*She hated charming men, and her mother and sisters accused her of **hating** all men.* [60] – *Вона терпіти не могла спокусників, а мати й сестри звинувачували її в тому, що вона ненавидить чоловіків узагалі.* [47]

При перекладі інфінітива та конструкцій рекомендується застосовувати складні речення. Такий підхід передбачає внутрішній поділ, що дозволяє точніше передати значення оригіналу. Це ілюструють наступні приклади:

I'm sorry to call you at work. [60] – Вибач, що телефоную тобі на роботу. [47]

It was easy to see that she was afraid to get hurt. [60] – Неважко було помітити, що вона боїться, як би їй не завдали болю. [47]

... her mother had wanted her to go to Juilliard to develop it [60] – ... мати хотіла, аби донька розвинула його, вступивши до Джульярдської музичної школи [47]

Timmie sat down across the desk from her, to tell her the news. [60] – Тіммі сіла за стіл навпроти неї, щоб повідомити новину. [47]

Доволі часто іменники з прийменниками також не мають прямих відповідників в українській мові і передаються підрядною частиною складно-підрядного речення:

He had been heartbroken after her mother's death from leukemia, and had never recovered. [60] – Його серце було розбите після того, як її мати померла від лейкемії, і він так ніколи й не оговтався. [47] Тут також спостерігаємо вербалізацію, адже цього вимагає українським узус.

Як свідчать наведені приклади, у більшості випадків внутрішній поділ застосовується при перекладі неособових форм дієслова, введених конструкцій та іменників з прийменниками.

Задля спрощення сприйняття громіздкого вислову перекладачі часто вдаються до трансформації зовнішнього поділу.

Зовнішній поділ (outer partitioning) передбачає «поділ складного речення в мові оригіналу на кілька простих речень, помічених на письмі крапками в мові перекладу» [35, с. 28]. Продемонструємо це прикладами з роману «Дарунки»:

She was currently working for a foundation whose mission was to find free or low-cost housing for eligible members of the homeless population of New York, and she'd been at her desk since six o'clock that morning trying to catch up on work. [60] – Наразі дівчина працювала на установу, чією місією було забезпечити безкоштовним або дешевим житлом небезнадійних представників бездомного населення Нью Йорка. Того дня вона з шостої ранку була на робочому місці, намагаючись усе встигнути. [47]

Аналізуючи наведений приклад, можна зауважити, що англійське речення є синтаксично складним. Перекладачка відтворила його двома складнопідрядними реченнями і тим самим полегшила сприйняття інформації.

Аналогічним є ще один приклад:

They all knew it had been inevitable, and it had taken longer than they thought. [60] – Усі вони знали, що це неминуче станеться. І це тривало довше, ніж вони гадали. [47]

В наступному прикладі

Timmie liked to point out that none of them had decent relationships, which she attributed to what she called "the family curse." [60] – Тіммі любила зауважувати, що жодна з них не мала гідних стосунків. Вона це називала «родинним прокляттям». [47]

авторка перекладу передала складнопідрядне речення з двома ступенями підрядності одним складнопідрядним і одним простим, що надало фразі лаконічності і полегшило сприйняття.

Розглянемо наступний приклад:

He had always been vital and looked years younger than he was, until the stroke. [60] – Він завжди був сповнений життя й виглядав на багато років молодшим за свій справжній вік. До інсульту. [47]

На перший погляд речення не виглядає громіздким, що потребує поділу. Але акцент цього вислову падає саме на останню частину, тому перекладачка виокремила цю частину в самостійне односкладове речення, застосувавши тим самим зовнішній поділ.

Компаративний аналіз роману «Дарунки» доводить, що Д. Петрушенко часто поєднувала внутрішній та зовнішній поділ в своєму перекладі. Так, при відтворення речення

Since she was old enough to talk, she had always managed to wrap their father around her little finger and get anything she wanted from him, but she kept her distance from them all. [60] – Відколи достатньо піросла, щоб заговорити, вона завжди примудрялася обкрутити татка навколо свого маленького пальчика й отримати від нього все, що хоче. Але при цьому тримала дистанцію з ними всіма. [47]

перекладачка застосувала внутрішній поділ при перекладі інфінитива та зовнішній поділ – остання частина виокремлена в самостійне речення.

Все це свідчить про необхідність комплексного застосування різного виду трансформацій задля досягнення точності передачі інформації, що закладена в оригіналі.

Трансформацією зворотною поділу є **інтеграція**.

Розрізняють два типи інтеграції: зовнішню і внутрішню [35].

Внутрішня інтеграція (inner integration) – це «спосіб перекладу складнопідрядного чи складносурядного речення простим реченням» [35, с. 30]:

She lived in a permanent state of outrage over the injustices in the system, and how ineffective it was to help her clients. [60] – Вона жила в постійному стані обурення через несправедливість системи і її **неспроможність** допомогти цим людям. [47]

Оригінальне речення є складним з підрядними додатками, один з яких виражений підрядною частиною. В перекладі – просте речення з однорідними додатками, вираженими іменниками (трансформація номіналізації).

Above all, Timmie Parker wasn't a quitter – she worked tirelessly for those she served. [60] – Менш за все Тіммі Паркер схильна була кидати справу на півдорозі – вона невтомно працювала, **прагнувши** полегшити життя знедоленим. [47]

В наведеному прикладі підрядна частина складнопідрядного речення відтворена дієприслівниковим зворотом, що свідчить про внутрішню інтеграцію та часткову транспозицію.

Аналогічними є і наступні приклади:

Arnold asked her when she didn't say anything. [60] – ... спитав Арнольд, **не почувши** від дівчини ні слова. [47]

And once she found them housing, she stuck with them. [60] – I навіть знайшовши людині житло, продовжувала підтримувати з нею зв'язок. [47]

Наступний приклад:

She rarely left the office before eight or nine p.m. and sometimes stayed till midnight, and came in long before office hours began every day. [60] – Вона нечасто покидала офіс раніше сьомої восьмої вечора, а іноді затримувалася до опівночі й щодня приходила задовго до початку робочого часу. [47]

Підрядна частина речення була відтворена іменниковою конструкцією, що свідчить про зовнішню інтеграцію та номіналізацію (дієслово перекладено іменником).

Аналогічно:

She had known him since she was a child. [60] – Вона знала його з дитинства. [47]

Наступний приклад:

She had discovered that he had been unfaithful to her during their entire marriage, which ended over a twenty-three-year-old supermodel. [60] – Мати дізнавалася про його невірність протягом усього шлюбу, який обірвався після викриття його інтрижки з двадцятьтрьохрічною супермоделлю. [47]

Аналізуючи першу частину речення, можна побачити, що авторка використала лексико-граматичну трансформацію. Вона спростила структуру речення, вилучивши підрядну частину, яка несла зайву інформацію. Замість цього, авторка використала номіналізацію та внутрішню інтеграцію, що дозволило передати той самий зміст більш лаконічно.

Трансформацію *зовнішньої інтеграції* (outer integration), суть якої полягає у «об'єднанні двох чи більше простих речень в мові оригіналу в одне складне речення в мові перекладу» [35, с. 30], демонструє наступний приклад з роману:

Her tirades over social issues at the dinner table in her youth had been frequent. And she had spent all the years since trying to do something about it. [60] – У юності частенько виголошувала за обіднім столом тиради, присвячені соціальним проблемам, і відтоді кожен її рік минав у намаганні бодай чимось зарадити. [47]

Два простих англійських речення відтворено одним складносурядним, ускладненим дієприслівниковим зворотом. Авторка перекладу вдалась до зовнішньої інтеграції (поряд із зміною порядку слів, трьома повними і однією частковою транспозиціями), оскільки ці частини мають причинно-наслідкові відносини, а отже в українській мові мають слідувати одна за одною.

Але в перекладі роману «Дарунки» українською мовою здебільшого, в чому можна вже було переконатись із попереднього аналізу, трансформації носили **комплексний характер** – перекладачка застосовувала декілька трансформацій одночасно, щоб досягти основної мети перекладу – адекватності.

Розглянемо приклади:

When her father died, Véronique had inherited her mother's sizable, important art collection – some spectacular paintings – and she had her father's enormous fortune, wisely invested, which had grown over the years. [60] – Після батькової

смерті Вероніка успадкувала численну колекцію живопису, що належала її матері, з кількома славетними картинами й величезний батьків статок, розумно вкладений і примножений за багато років. [47]

Задля наближення структури речення до норм українського синтаксису Д. Петрушенко застосувала дві внутрішні інтеграції (перша частина була відтворена іменником з прийменником *після смерті*, що є характерним для українського узусу), а остання частина – дієприкметниковим зворотом *примножений за багато років*; внутрішній поділ в головній частині.

Водночас спостерігаємо й наступні лексико-граматичні трансформації:

- 1) адаптивне транскодування при перекладі слів *Véronique* – *Вероніка*, *collection* – *колекцію*;
- 2) пермутацію – *art collection* – *колекцію живопису*;
- 3) ад'єктивацію при відтворенні іменника у присвійному відмінку *father's* прикметником *батьків*;
- 4) часткову транспозицію (дєслово *had grown* перекладене дієприкметником *примножений*);
- 5) калькування (семантичне) – *wisely invested* – *розумно вкладений*;
- 6) компресію при вилученні слова *important*, оскільки воно лише дублює вже наведену інформацію і не підходить за контекстом;
- 7) вибір варіантного відповідника для передачі слова *fortune* – *спадок*;
- 8) контекстуальну заміну при відтворенні прикметника *spectacular* – *славетну*.

При перекладі наступного речення

It was a part of her that she hadn't been able to change so far and now no longer tried. [60] – *Це стало невід'ємною рисою її самої, яку вона не владна була змінити й уже не намагалася.* [47]

Д. Петрушенко вдалася до:

- 1) конкретизації значення водночас з декомпресією при перекладі слова *part* як *невід'ємною рисою*;
- 2) конкретизації значення при відтворенні слова з розмитою семантикою *was* дієсловом *стало* відповідно до контексту;
- 3) вибору варіантного відповідника при відтворенні слова *change* – *змінити*;
- 4) контекстуальної заміни при перекладі слова *longer* – *вже*;
- 5) компресії – вилучення прислівників *so far* та *now*.

Розглянемо наступний приклад:

She didn't get the part, and returned to her apartment afterward, feeling numb and thinking about her father. [60] – *Роль вона не отримала й опісля повернулася додому, заціпеніла й з думками про батька.* [47]

З точки зору синтаксису Д. Петрушенко намагалась точно відтворити структуру оригінального речення. Але в першій частині спостерігаємо дві зміни порядку слів: 1) додаток *роль* стоїть на початку речення, що відповідає узусу української мови) та 2) обставина часу *опісля* стоїть перед дієсловом відповідно до українського синтаксису.

Лексико-граматичні трансформації:

1) номіналізацію при перекладі дієприкметника *thinking* прийменниковим іменником з *думками*;

2) генералізацію значення та оночасно адвербалізацію при відтворенні слова *apartment* – *додому*;

3) компресію – вилучено дієприслівник *feeling* задля усунення зайвої інформації;

4) вибір варіантного відповідника при перекладі слова *part* – *роль*;

Наступний приклад:

She would have to face them all now, and it was strange to think that her father would no longer be there singing her praises and calling her “baby”. [60] – *Тепер вона мала зустрітися з ними всіма, і дивно було думати, що поряд уже не буде батька, який співатиме їй дифірамби й називатиме її «крихіткою».* [47]

На синтаксичному рівні в перекладі відбувся внутрішній поділ (дієприкметниковий зворот відтворено підрядною частиною); зміна порядку слів в першій частині (обставина часу *then* поставлена на початок речення відповідно до норм українського синтаксису); зміна порядку слів в другій частині речення (інверсія).

На морфологічному рівні спостерігаємо повну транспозицію (адвербалізацію при передачі прикметника *strange* прислівником *дивно*, що є типовим при перекладі безособових речень), часткову транспозицію (дієприкметники *singing* та *calling* перекладені особовими формами дієслова – *співатиме* і *називатиме*, що є характерним при внутрішньому поділі).

На лексичному рівні було застосовано вибір варіантного відповідника для відтворення слів *to face* – *зустрітися*, *calling* – *називатиме*, *baby* – *крихіткою*; компенсацію при перекладі фрази *singing her praises* – *співатиме їй дифірамби*.

При перекладі речення

And despite her disapproval of his lifestyle for most of her life, it was still comforting to know she had a father, and there was always the secret, unspoken, magical belief that one day they could turn things around and have an honest relationship, and he would magically become someone she could admire and count on. [60] – *І хоча переважну більшість життя Тіммі засуджувала його спосіб існування, їй усе таки легше було від усвідомлення, що вона має батька. У глибині її душі завжди жевріла таємна, невисловлена, чарівна віра в те, що одного дня все обернеться на краще й вони матимуть чесні стосунки, а він дивовижним чином перетвориться на того, ким вона могла б захоплюватися й на кого могла б покладатися.* [47]

було застосовано комплекс трансформацій:

1) для кращого сприйняття та запобігання перевантаженості на рівні всього речення було застосовано зовнішній поділ – складне речення (зі змішаним типом зв'язку) було відтворене двома складнопідрядними реченнями з декількома ступенями підрядності кожне;

2) в першій частині речення – внутрішній поділ (іменна частина відтворена підрядною) та зміна порядку слів (обставина часу *преважну більшість життя* spoїть на початку речення відповідно до норм українського синтаксису);

3) в третій частині відбулась зміна порядку слів, що є типовим при перекладі речень з конструкцією *there is(are)*, декомпресія – додано фразу у глибині її душі, яка влучно відповідає ситуації; конкретизація значення при відтворенні слова з розмитою семантикою *was* дієсловом *жевріла* з урахуванням сполучуваності з іменником *надія*;

4) транспозиція (вербалізація – *disapproval* – засуджувала; номіналізація – *to know* – від усвідомлення, *magically* – дивовижним чином, *her* – Тіммі; адвербалізація – *comforting* – легше);

5) антонімічний переклад (позитивація при перекладі слова *disapproval* – засуджувала);

6) калькування при перекладі слів *lifestyle* – спосіб існування та *unspoken* – невисловлена;

7) вибір варіантного відповідника для слів *become* – перетвориться та *count on* – покластися.

Наступний приклад:

Your father and I did some research, and the amount he bequeathed you seems as though it would adequately cover the purchase of a house as he described, and what you'd need to get a project like this off the ground. [60] – Ми з твоїм батьком провели деяке розслідування. Сума, яку він заповів тобі, має сповна покрити витрати на придбання будинку, як він зазначив, і все, що необхідно, аби зрушити з місця такий проект. [47]

При перекладі наведеного вище речення були застосовані наступні перекладацькі трансформації:

1) зовнішній поділ – складнопідрядне речення з різними видами зв'язку відтворено одним простим і одним складносурядним з різними рівнями підрядності;

2) внутрішню інтеграцію в другій частині;

3) зміну порядку слів в останній частині відповідно до норм синтаксису української мови; та внутрішній поділ для відтворення англійського інфінітива українською мовою;

4) транспозицію – *need* – необхідно;

5) декомпресію – *the purchase* – витрати на придбання;

6) адаптивне транскодування – *project* – проект;

7) компенсацію – фразовий вираз *to get off the ground* відтворено українським відповідником *зрушити з місця*;

8) вибір варіантного відповідника для слів *research* – розслідування та *cover* – покрити;

9) контекстуальну заміну для прислівника *adequately* – сповна, що краще відповідає контексту; та дієслова *described* – зазначив;

Отже, наведений аналіз демонструє, що досягнення адекватності і точності перекладу вимагає від перекладача комплексного застосування перекладацьких трансформацій, як лексичних так і граматичних одночасно.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Переклад літературних творів суттєво відрізняється від інших типів перекладу, оскільки має безліч специфічних особливостей. Це означає, що, надаючи інформацію читачеві, літературний переклад також виконує естетичну функцію. Художні образи, створені в конкретному творі (будь то образ персонажа або природи), значно впливають на читача. Тому перекладач літературного твору повинен уважно враховувати всі аспекти вихідного тексту. Адже читаючи перекладений твір, ми занурюємося не лише в історію, але й у світ емоцій та образів, створених автором; ми не просто сприймаємо слова, а й вступаємо в діалог з іншою культурою.

Кожен твір – це продукт свого часу і свого середовища, і перекладач повинен враховувати цей контекст при створенні перекладу. Перекладач – це посередник між автором і читачем, який повинен знайти правильний баланс між точністю і красою мови. Кожне слово, кожна фраза в художньому тексті несуть у собі багатошаровий зміст, який важко передати іншою мовою. Тому перекладач часто використовує різноманітні прийоми, щоб зберегти дух оригіналу.

Дослівний переклад часто буває нездатний передати нюанси мови та культури, тому перекладач має право на творчу інтерпретацію. Саме завдяки цій творчості ми можемо насолодитися всіма гранями літературного твору, незважаючи на мовний бар'єр.

Для досягнення адекватності перекладу під час роботи з англійськими художніми текстами перекладачі застосовують різноманітні трансформації. На думку фахівців, перекладацька трансформація – це процес перетворення, який дозволяє перейти від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в заданому значенні. Оскільки ці трансформації відбуваються з мовними одиницями, які мають як змістовий, так і виражальний аспекти, вони носять формально-семантичний характер, змінюючи як форму, так і значення вихідних одиниць.

Перекладацькі трансформації є засобами вирішення протиріч, які виникають внаслідок відмінностей у комунікативних компетенціях, притаманних носіям оригінального тексту та цільового тексту. Комунікативними компетенціями слід вважати усі культурні передумови, властиві мовним спільнотам. Твори художньої літератури вважаються культурним надбанням, яке задовольняє естетичні потреби людини. При їх перекладі важливо орієнтуватися на збереження як еквівалентності регулятивного впливу обох текстів, так і їх семантико-структурної схожості.

У перекладі художніх текстів лексичні трансформації рідко бувають ізольованими, вони зазвичай переплітаються з граматичними змінами. Такий тандем дозволяє передати не лише буквальне значення слова, але й його функцію в реченні та тексті загалом. Обидва типи трансформацій слугують єдиній меті – зберегти інваріант змісту, не втративши при цьому авторського стилю.

Переклад художнього твору – це складний процес, який вимагає від перекладача не тільки лінгвістичної компетентності, але й творчого підходу. Адже в художній літературі важлива не лише інформація, але й її емоційне забарвлення, образність, стилістичні прийоми. Застосування лексико-граматичних

трансформацій дозволяє перекладачу знайти еквіваленти мовних засобів, які максимально точно передадуть авторський задум.

У нашому дослідженні ми з'ясували, що навіть найретельніший переклад не може повністю передати всі нюанси оригіналу. Різні мови мають свої особливості, які унеможлиблюють точний дослівний переклад. Саме тому перекладачі вдаються до лексико-граматичних трансформацій, щоб максимально наблизити переклад до оригіналу.

Аналіз роману Данієли Стіл "Дарунки" показав, що навіть у такому, здавалося б, простому тексті перекладач використовує близько 3200 трансформацій:

1) найбільш вживана трансформація *транспозиції* використовувалась через різноманітні морфологічні відмінності англійської та української мов. При перекладі роману «Дарунки» Д. Петрушенко застосувала як повну, так і часткову транспозицію. Повна транспозиція представлена ад'єктивацією (при перекладі іменника у присвійному відмінку, іменникових сполучень та іменників з прийменниками), номіналізацією, вербалізацією, адвербалізацією та прономіналізацією. Часткова транспозиція переважно застосовувалась при перекладі особових та неособових форм дієслова, іменників та прикметників у різних ступенях порівняння;

2) наступним за частотою вживання був антонімічний переклад: позитивація та негативація, необхідність якого пов'язана здебільшого із асиметрією лексико-семантичних систем: певне поняття не має засобів вираження в цільовій мові;

3) у перекладі роману «Дарунки» українською були використані словотворні, морфемні та лексичні кальки;

4) пермутація, як правило, застосовувалась під час перекладу словосполучень з іменником у присвійному відмінку та іменникових словосполучень;

5) досить поширеною трансформацією був описовий переклад, який використовувався для передачі значення лексичної одиниці, еквівалент якої відсутній у мові перекладу;

6) конкретизацію значення Д. Петрушенко в перекладі роману застосовувала для відтворення дієслів та іменників з розмитою семантикою більш конкретними, що притаманно граматиці української мови;

7) вибір варіантного відповідника та конкретизацію значення було застосовано при перекладі лексичних одиниць, що вимагає звернення до контексту;

8) трансформація транскодування (транслітерація, транскрибування, адаптивне транскодування) застосовувалась для передачі власних назв та інтернаціональної лексики;

9) у роботі над перекладом «Дарунків» Д. Петрушенко стикалася з необхідністю адаптувати лексику оригіналу до норм української мови. Для цього вона часто вдавалася до декомпресії, замінюючи одне англійське слово кількома українськими або додаючи уточнюючі слова, що відповідало лексичним особливостям української мови;

10) авторка перекладу застосовувала стилістичну, семантичну, прагматичну та граматичну компенсацію задля точного відтворення як лексичних одиниць, словосполучень, так і цілих речень;

11) дуже часто перекладачка застосовувала такі перекладацькі трансформації, як зміну порядку слів, зовнішній та внутрішній поділ, щоб наблизити переклад до синтаксичних норм української мови та задля спрощення громіздкого вислову і полегшення сприйняття інформації читачем;

Але здебільшого трансформації носили комплексний характер: перекладачка застосовувала декілька трансформацій одночасно задля створення точного та адекватного перекладу.

Таким чином, роль перекладацьких трансформацій, що їх застосовували в перекладі роману «Дарунки», полягає в тому, що вони дають змогу передати, по-перше, те, що хотів сказати автор, по-друге зберегти унікальний стиль автора та відтворити атмосферу, реалії, притаманні певному часу, побут і все різноманіття життя головних героїв. При цьому виникають численні складнощі, пов'язані насамперед із культурними, історичними, географічними, часовими та іншими відмінностями країн. Саме перекладацькі трансформації дають змогу обійти ці труднощі. Багато в чому це визначається вмінням, талантом та інтуїцією перекладача. Переклад Д. Петрушенка вирізняється прямою, натуралізмом, спробою передати текст таким, яким він є. Таким чином, за допомогою перекладацьких трансформацій створюється нібито «другий оригінал» роману, у якому зберігаються елементи, притаманні творчості Данієли Стіл.

Отже, оскільки переклад будь-якого тексту неможливий без застосування трансформацій, питання їх вибору та використання залишається актуальним для дослідників та практиків. Особливо це стосується комплексних лексико-граматичних трансформацій, які є невід'ємною частиною роботи перекладача.

За результатами проведеного науково-прикладного дослідження рекомендується розглянути наступні напрями в якості подальшої наукової діяльності:

1. Для всебічного аналізу перекладу роману «Дарунки» необхідно надалі розглянути комплексне застосування всіх видів трансформацій, використання яких сприяє якості перекладу художньої літератури.

2. Проаналізувати та провести контрастивний аналіз декількох літературних творів Д. Стіл та їх українських перекладів, зроблених Д. Петрушенком, на предмет застосування різних видів перекладацьких трансформацій. Виявити певні тенденції у застосуванні мовних засобів у романах Д. Стіл та закономірностей вживання тих чи інших способів їх передачі в українському перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегма Ю. О. Комплексні перекладацькі трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Science and Education a New Dimension. Philology*. IV(18), Issue 80. 2016. С. 7–10
2. Березовіченко С. В. Компресія при передачі мовних засобів створення образності (на матеріалі творів англійських письменників). *Молодий вчений*. № 11(63). 2018. С. 301–304
3. Висоцька Г. В., Мерквіладзе Саломе. Лексико-семантичні та граматико-синтаксичні засоби досягнення еквівалентності під час перекладу художніх текстів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 31(70), вип. 1(3). 2020. С. 82–87
4. Гаврилова О. В. Процеси калькування в сучасній українській мові (на прикладах комп'ютерної лексики). *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI(45), Issue: 152, 2018. С. 25–29
5. Голуб О. М., Фоменко В. І. Роль антонімічного перекладу у перекладі художніх текстів. *Молодий вчений*. № 2(42). 2017. С. 368–371
6. Горда В. В., Пушик Н. В. Перекладацькі трансформації у відтворенні ономастичного простору авторського тексту. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 16. 2021. С. 160–171
7. Гордієнко Н. М., Михайленко А. В. Типологія компенсації як засобу перекладацьких трансформацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. № 30. Т. 2. 2017. С. 83–85
8. Гороть Є. І. Великий англо-український словник. Вінниця: Нова книга; Х. : Ранок, 2011. 1700 с.
9. Гудманян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Вступ до перекладознавства: навчальний посібник для студентів спеціальності «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2017. 296 с.
10. Гумений В. В. Відтворення мовної картини світу при перекладі художнього тексту. *Young Scientist*. № 2 (54). 2018. С. 189–192
11. Євтушенко Н. І. Застосування антонімічного перекладу як перекладацької трансформації у процесі відтворення англійських текстів ЗМІ українською мовою. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 13. Т. 3. С. 44–48
12. Єрмоменко С. В. Компресія при перекладі з української мови на англійську. *Записки з романо-германської філології*. Вип. 2 (39). 2017. С. 23–28
13. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник МГУ*. Том 2, № 19. 2015. С. 148–150
14. Задорожна А. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення еквівалентності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 27, том 2. 2020. С. 57–63
15. Зубков М. Г, Мюллер В. М. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник (100 000 слів). Видавничий дім «Школа», 2018 р. 752 с.
16. Іваницька Н. Номіналізація в науковому дискурсі: перекладознавчий аспект. *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*: зб. наук. праць / Донецький

національний університет імені Василя Стуса; гол. ред. А. Загнітко. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2022. Вип. 44. С. 75–86

17. Іваницька Н. Б., Іваницька Н. Л. Транспозиційні та трансформаційні аспекти міжмовної номіналізації. *Scientific Collection «InterConf»* : with the Proceedings of the 3 th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects» (May 21-22, 2021). Rome, Italy: Dana, 2021: 125-135. DOI 10.51582/interconf.21- 22.05.2021.0015

18. Іваницька Н. Б., Іваницька Н. Л., Нечипоренко В. О. Міжмовна транспозиція номіналізації у художньому дискурсі. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky* 9, 2021: 69–73.

19. Каліщук Д. М. Перекладацькі деформації на синтаксичному рівні у художньому перекладі. *International scientific conference*. Wloclawek, Republic of Poland April 3–4, 2024. С. 98–101. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-431-3-25>

20. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.

21. Колесниченко Н. І. Калькування як один із важливих прийомів перекладу юридичних термінів. *Science of XXI century: development, main theories and achievements*. Collection of scientific papers «SCIENTIA». Helsinki, Republic of Finland, 2023. С. 132–134

22. Коломієць Н. В., Маковська М. А. Лексико-граматичні трансформації при перекладі оповідання Дін Лін «Щоденник Софі». *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. № 38. 2024. С. 104–125

23. Кондратьєва О. Перекладацькі трансформації у світлі проблеми адекватності (на матеріалі українських перекладів англійської наукової прози, опублікованих у журналі «Світ науки»). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. №26. Київ, 2012. С. 75–84

24. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.

25. Красуля А. В., Миклащук В. П. Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу художніх творів з англійської мови українською (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні Ігри»). *Нова філологія*. № 80. Том I. 2020. С. 299–305

26. Кузьменко А. В., Романишин Н. І. Лексико-граматичні трансформації у перекладі художнього дискурсу (на матеріалі роману Поули Гоукінз «Дівчина у потягу»). *Молодий вчений*. № 10 (110). 2022. С. 121–125

27. Кузьміна К. А. Трансформація номіналізації в англо-українському та українськоанглійському напрямках перекладу: автореф... канд. філол. наук. Київ, 2004. 18 с.

28. Лексичні трансформації та формально-логічні категорії. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/106179/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf

29. Лобанова В. В. Конкретизація та генералізація в палітрі перекладацьких трансформацій. *Англістика та американістика*. Випуск 17. 2020. С. 80–85
30. Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. № 43, том 4. 2019. С. 72–74
31. Максимов С. Є., Радченко Т. О. Перекладацький аналіз тексту (англійська та українська мови). К. : Вид. центр КДЛУ, 2001. 105 с.
32. Маслова С. Я. Експлікація як спосіб збереження культурної складової неологізмів в англо-українських перекладах. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. № 7. 2020. С. 67–70
33. Миклашук В. П. Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри»). Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр». Суми: Сумський державний університет, 2020. 76 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81158/1/Myklashchuk_Lexical.pdf;jsessionid=B170C3708F6E994E0AB835580C4D2A77
34. Мовностилістичні засади перекладу текстів різних жанрів: монографія / Г. Удовіченко, В. Зінченко, С. Остапенко, О. Герасименко, М. Куц, Н. Рибалка, С. Ревуцька, А. Покулевська, Л. Воробйова; ДонНУЕТ. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2023. 186 с.
35. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с.
36. Недбайло К. М. Транспозиції частин мови в перекладі з англійської мови на українську : (на матеріалі художніх текстів) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. філ. наук : 10.02.16. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. URL: https://otherreferats.allbest.ru/languages/00600610_0.html/
37. Особливості художнього перекладу: граматичний аспект : монографія / С. Ревуцька, Т. Жужгіна-Аллахвердян, В. Введенська, С. Остапенко, Г. Удовіченко; ДонНУЕТ. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. 116 с.
38. Особливості художнього перекладу: лексико-семантичний аспект: монографія / Т. Жужгіна-Аллахвердян, С. Ревуцька, В. Зінченко, І. Сіняговська, Г. Удовіченко, А. Покулевська, Н. Рибалка, С. Остапенко; ДонНУЕТ. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2020. 126 с.
39. Остапенко С. А. Трансформація транспозиції як спосіб досягнення адекватності перекладу (на прикладі роману Ніла Геймана «Зоряний пил»). *Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених, м. Дніпро, 27 жовтня 2023 р. Дніпро, 2023. С. 143–145.
40. Остапенко С., Горобей А. Порівняльний аналіз застосування граматичних трансформацій в процесі перекладу художнього твору. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана*

Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Дрогобич, 2021. № 15. С. 131–135

41. Приймачок О. І. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. №10. 2008. С. 115–121

42. Резанова М. Додавання та опис як основні прийоми методу декомпресії. URL:

<http://eprints.zu.edu.ua/19042/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%A0%D1%94%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf/>

43. Руда А. В. Лексико-граматичні трансформації під час перекладу розмовної лексики англомовного кінодискурсу. *Львівський філологічний часопис*. №7. 2020. С. 77–81

44. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова Філологія*. № 50. 2012. С. 201–208

45. Сергєєва О. В. Використання антонімічного перекладу при передачі фразеологічних одиниць з англійської мови на українську. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Вип. 19. 2020. С. 47–49

46. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці. Серія: «Філологія»*. Т. 221, Вип. 209. 2014. С. 89–93

47. Стіл Д. Дарунки / пер. з англ. Д. Петрушенко. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. 464 с.

48. Чепурна З. В. Лексико-граматичні трансформації як один зі способів перекладу німецького молодіжного сленгу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 37, том 3. С. 120–122

49. Шемуда М. Г. Граматичні трансформації при перекладі англомовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер.: Філологічна. 2013. Вип. 39. С. 116–118

50. Ясногурська М. Н. Специфіка українського антонімічного перекладу (на прикладі англомовного художнього твору). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. Випуск 8. 2018. С. 133–136

51. Baker, Nona. *In Other Words: A Course Book in Translation*. London and New York : Routledge, 2011.

52. Dmytruk L. A., Ostapenko S. A. Grammatical transformations application in the translation of “Matilda” by Roald Dahl into Ukrainian. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2022. № 56. С. 252–256

53. Landers, C. E. *Literary translation. A Practical Guide*. New York; Clevedon : Multilingual Matters, 2001. 214 p.

54. Ostapenko S.A., Udovichenko H. M., Revutska S. K. Translation of “Matilda” by Roald Dahl into Ukrainian: grammatical aspect. *Академічні студії. Серія "Гуманітарні науки" / голов. ред. П. В. Білоус*. Луцьк, 2022. Вип. 1/2022. С. 271–277

55. Ostapenko, S. Antonymous translation application in the process of fiction text interpretation. *Proceedings of the II Intenational Online Conference 'Corpora and Discourse'*. (29 November, 2022). National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, 2022. P. 114–116
56. Prymachok, O. Types of lexical transformations in closely related literary translation. *Лінгвостилістичні студії*. Вип. 4. 2016. С. 174–180
57. Rose, M. G. *Translation and Literary Criticism: Translation as Analysis*. Manchester, 1997.
58. Shibatani, Masayoshi. What is nominalization? Towards the theoretical foundations of nominalization. [In:] *Nominalization in languages of the Americas*, 2019, 15–24
59. Skliarenko, O. Artistic text and its translation. *Science and Education a New Dimension. Philology*. No. IX(74), Issue: 251. 2021. P. 68–70
60. Steel, Danielle. *Precious Gifts*. New York: Delacorte Press, 2015. 318 p.
61. Turchyn, Yu. & Hrytsiv, N. Lexical and grammatical transformation in the translation of political discourse. *Young Scientist*. No 5 (93). 2021. P. 267–262